

Rafalik, Norbert

Working Paper

Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce - teoria a rzeczywistość (praktyka) (stan prawny na dzień 31 grudnia 2011 r.)

CMR Working Papers, No. 55/113

Provided in Cooperation with:

Centre of Migration Research (CMR), University of Warsaw

Suggested Citation: Rafalik, Norbert (2012) : Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce - teoria a rzeczywistość (praktyka) (stan prawny na dzień 31 grudnia 2011 r.), CMR Working Papers, No. 55/113, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/140838>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

CMR Working Papers

55/113

NORBERT RAFALIK

**Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie
statusu uchodźcy w Polsce
– teoria a rzeczywistość (praktyka)
(stan prawny na dzień 31 grudnia 2011 r.)**

Marzec 2012

Spis treści

Wstęp	4
I. System instytucjonalno-prawny dotyczący ochrony uchodźców w Polsce	5
1.1 Zjawisko uchodźstwa w Polsce po roku 1945	5
1.2 Powstawanie i rozwój systemu przyjmowania osób starających się o status uchodźcy w Polsce	5
1.3 System prawny regulujący procedurę w sprawie o nadanie statusu uchodźcy w Polsce	8
1.4 Instytucje i organy mające kompetencje w sprawie nadawania statusu uchodźcy	9
1.4.1 Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców – rola i kompetencje	9
1.4.2 Rada do Spraw Uchodźców – rola i kompetencje	10
1.4.3 Straż Graniczna – rola i kompetencje	11
1.4.4 Rola i kompetencje Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego	12
II. Praktyczne zagadnienia związane z napływem cudzoziemców do Polski	13
2.1. Kraje pochodzenia cudzoziemców ubiegających się o status uchodźcy w Polsce w latach 1996-2011	13
2.2 Przyczyny i drogi napływu cudzoziemców do Polski	16
III. Procedury administracyjne przyznawania statusu uchodźcy	22
3.1. Złożenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy	22
3.2. Procedury postępowania w sprawie o nadanie statusu uchodźcy	24
3.3. Wydawane decyzje w sprawie nadania statusu uchodźcy a obecna sytuacja w Czeczenii	26
IV. Opieka nad cudzoziemcami i jej finansowanie	30
4.1 Pomoc dla cudzoziemców starających się o status uchodźcy	30
4.1.1 Pomoc realizowana w ośrodku dla cudzoziemców	32
4.1.2 Prawa i obowiązki cudzoziemca przebywającego w ośrodku	35
4.1.3 Konflikty cudzoziemców ze społecznością lokalną	36
4.2 Koszty utrzymania cudzoziemców	38
V. Nadużywanie procedury o nadanie statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	40
5.1 Składanie kolejnych wniosków o NSUCH	40
5.2 Przyjęcie ochrony kraju pochodzenia	45
5.3 Dobrowolne powroty – skala zjawiska	49
VI. Strzeżone Ośrodki dla Cudzoziemców i Areszty w Celu Wydalenia	51
6.1 Zasady funkcjonowania oraz przyczyny umieszczania cudzoziemców w SODC	51
6.2 Warunki zwalniania cudzoziemców ze SODC	55
VII. Zagrożenia ze strony cudzoziemców przebywających w Polsce oraz próby im przeciwdziałania	59
Zakończenie	61
Projektowane zmiany w prawie o cudzoziemcach	62
Wykaz źródeł i literatury	64

Publikacje zwarte _____	64
Artykuły prasowe oraz artykuły w czasopismach _____	65
Akty prawne _____	66
Źródła internetowe _____	68
Materiały niepublikowane _____	70
Spis używanych skrótów _____	71
Spis rysunków, tabel i wykresów _____	72

Wstęp

Praca poświęcona jest tematyce cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce.

Przepisy w tej materii określają kto oraz na podstawie jakich przesłanek może zostać uznany za uchodźcę. Należałoby tutaj wyjaśnić, że termin „uchodźca” został określony w prawie międzynarodowym, a dokładniej w Konwencji genewskiej z 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców¹, do powstania której przyczyniła się II wojna światowa oraz skutki jej trwania. Artykuł 1A ust.2 Konwencji mówi, że *„termin »uchodźca« stosuje się do osoby, która: (...) (w rezultacie zdarzeń, jakie nastąpiły przed dniem 1 stycznia 1951 r.²), oraz na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się, (na skutek podobnych zdarzeń), poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa.”*³

Celem pracy było między innymi przedstawienie polskiego systemu migracyjnego od strony teoretycznej (prawnej) oraz praktycznej. Podjęto próbę wyjaśnienia nagłych napływów cudzoziemców do Polski, a także ich krótki pobyt i dalszą emigrację na zachód. Porównano również teoretyczne założenia i obowiązujące przepisy dotyczące cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy z praktycznym postępowaniem i podejściem do nich zarówno przez organy kompetentne w tych sprawach, a także samych zainteresowanych. Za ważne uznałem również wskazanie potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa ze strony wnioskodawców, a także propozycje rozwiązania obecnie istniejących problemów.

¹ Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., Dz. U. 1991 Nr 119 poz. 515.

² Powyższe stwierdzenie dotyczące daty 1 stycznia 1951 r. przestało obowiązywać na podstawie Protokołu dotyczącego statusu uchodźców sporządzonego w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., Dz. U. 1991 Nr 119 poz. 517.

³ Tamże

I. System instytucjonalno-prawny dotyczący ochrony uchodźców w Polsce

System instytucjonalno-prawny, dotyczący ochrony uchodźców w Polsce, oparty jest na podstawie przepisów prawa międzynarodowego i przystosowany do warunków ekonomicznych, gospodarczych oraz instytucjonalnych obowiązujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

1.1 Zjawisko uchodźstwa w Polsce po roku 1945

Od czasu zakończenia II wojny światowej aż do początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku Polska nie brała udziału w międzynarodowym systemie ochrony uchodźców, ponieważ nie była stroną Konwencji Genewskiej o statusie uchodźców. Jednocześnie wpływ Związku Radzieckiego, pod którym znajdowała się Polska, powodował, że jej granice były zamknięte dla imigrantów, a jeżeli można mówić o jakimś ruchu migracyjnym, to odbywał się on w drugą stronę i to z Polski wyjeżdżały rzesze emigrantów politycznych oraz ekonomicznych. W Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej pomocą uchodźcom zajmowały się organizacje społeczne, w tym głównie Polski Czerwony Krzyż. Jego działalność na rzecz uchodźców wynikała z zadań Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy a także z zapisu art. 3 ust. 2 Ustawy o Polskim Czerwonym Krzyżu (Dz. U. z 1964 r., Nr 41, poz. 276) tj. *„Do zadań Polskiego Czerwonego Krzyża należy w szczególności: (...) 2. prowadzenie działalności humanitarnej na rzecz osób chronionych międzynarodowymi konwencjami, a w szczególności konwencjami genewskimi o ochronie ofiar wojny.”* Udzielał on pomocy między innymi Irańczykom, którzy przebywali w Polsce na skutek konfliktu irańsko-irackiego z 1987 roku.

1.2 Powstawanie i rozwój systemu przyjmowania osób starających się o status uchodźcy w Polsce

Pierwszą grupę uciekinierów skierowała do Polski Szwecja. Była to prawie 1000 osobowa grupa z krajów arabskich, która rzekomo dotarła do Szwecji nielegalnie przejeżdżając wcześniej przez Polskę. Ze względu na brak w Polsce odpowiednich rozwiązań prawnych, opiekę nad deportowanymi osobami przejął Polski Czerwony Krzyż, a osoby te tymczasowo zamieszkały w ośrodkach wczasowych w Świnoujściu. By zmierzyć się z tym problemem powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw Pomocy Uchodźcom z Zagranicy. Następnie, w listopadzie 1990 roku, w miejsce zespołu powołano Międzyresortową Komisję do spraw Uchodźców po czym zastąpiono ją Biurem Pełnomocnika Ministra Spraw Wewnętrznych do spraw Uchodźców. Zastąpiło ono

działania Polskiego Czerwonego Krzyża dotyczące uchodźców oraz wydawało decyzje w sprawie o nadanie statusu uchodźcy. Były to początki polskiego systemu opieki nad cudzoziemcami ubiegającymi się o nadanie statusu uchodźcy. Pierwszy ośrodek dla cudzoziemców powstał w kwietniu 1992 r. i mieścił się w Podkowie Leśnej – Dębaku, gdzie funkcjonuje do dnia dzisiejszego, jako jeden z dwóch ośrodków recepcyjnych Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Polska przyjęła Konwencję Genewską oraz Protokół Nowojorski, które zaczęły obowiązywać od dnia 26 grudnia 1991 r. Następnie w wyniku przystąpienia Polski do Konwencji Genewskiej o statusie uchodźcy utworzono, z siedzibą w Warszawie, biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (1992 r.), które zgodnie z zapisami konwencji sprawuje nadzór nad wykonywaniem i przestrzeganiem przez Polskę jej zapisów.⁴

W 1993 r. w miejsce Biura Pełnomocnika powołano Biuro do spraw Migracji i Uchodźstwa w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (i Administracji), które wypełniało zadania wynikające z konwencji genewskiej oraz z Ustawy z dnia 29 marca 1963 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 1963 r., Nr 15, poz. 77 ze zm.). Zgodnie z ustawą decyzję w sprawie udzielenia cudzoziemcowi azylu lub statusu uchodźcy wydawał Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych (art. 10 ustawy).⁵

Kolejnym aktem prawnym dotyczącym cudzoziemców była ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach, która zaczęła obowiązywać od dnia 27 grudnia 1997 r. i została uchylona w dniu 01 września 2003 r. Ustawa ta miała za zadanie wyeliminowanie błędów zawartych w poprzednich przepisach. Polegały one mianowicie na braku jednego organu podejmującego decyzje w sprawie polityki migracyjnej (poprzednio był to Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych) oraz przepisów zapobiegających nadużyciom procedury uchodźczej przez cudzoziemców przebywających w Polsce nielegalnie i zakwalifikowanych do wydalenia. Poza tym ustawa definiowała pojęcia „*bezpieczny kraj pochodzenia*” czy „*bezpieczny kraj trzeci*”, wcześniej nieokreślone w polskim prawodawstwie. Na podstawie Rozdziału 10 ustawy utworzono Radę do Spraw Uchodźców jako organ II instancji w celu

⁴ Więcej zobacz: J. Frelak, W. Klaus, J. Wiśniewski (red.), *Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców*, Wyd. Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007, s.31-42

⁵ Początki opieki nad uchodźcami w Polsce bardzo dokładnie opisuje Marek Szonert – ówczesny pracownik Departamentu ds. Migracji i Uchodźców MSWiA a obecnie Dyrektor Biura Współpracy Międzynarodowej Urzędu do Spraw Cudzoziemców w artykule M. Szonert „*Rok 1990 – początki opieki nad uchodźcami*”, [w:] J.E. Zamojski (red.), *Migracje polityczne XX wieku*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2000, s.34-64

rozpatrywania odwołań od decyzji i postanowień wydawanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawach o nadanie lub pozbawienie statusu uchodźcy.

Nowelizacja powyższej ustawy w roku 2001 (Dz. U. 2001, Nr 42, poz. 475) obowiązująca od dnia 01 lipca 2001 r. utworzyła centralny organ administracji rządowej właściwy między innymi w sprawach nadawania statusu uchodźcy i udzielania cudzoziemcom azylu, którym został Prezes Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców wykonujący swoje zadania przy pomocy Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców.

W roku 2003 Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił dwie ustawy dotyczące cudzoziemców: Ustawę o cudzoziemcach oraz Ustawę o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Obydwie weszły w życie w dniu 01 września 2003 r. i obowiązują po dziś dzień. Ustawy te wprowadziły nowy rodzaj legalizacji pobytu na terytorium RP jakim jest pobyt tolerowany. Następnie dostosowano polskie przepisy do wymogów Unii Europejskiej w efekcie planowanego wejścia Polski do Unii (01 maja 2004 r.) a także zastosowano abolicję czyli możliwość zalegalizowania pobytu na terytorium RP dla cudzoziemców, którzy przebywali w Polsce nielegalnie.

Powyższe ustawy były kilkakrotnie nowelizowane i tak w wyniku nowelizacji ustawy o cudzoziemcach obowiązującej od 20 lipca 2007 r. Urząd do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców został przekształcony w Urząd do Spraw Cudzoziemców kierowany przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Nowelizacja ta miała zapoczątkować tworzenie spójnego polskiego systemu migracyjnego.

29 maja 2008 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP⁶. Ustawa ta wprowadziła kolejny rodzaj ochrony międzynarodowej, jaki mogą otrzymywać cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce tj. ochronę uzupełniającą. Na mocy tej ustawy wszystkie udzielone zgody na pobyt tolerowany, wydane do dnia 28 maja 2008 r. przekształciły się w ochronę uzupełniającą. Wprowadzona zmiana miała na celu głównie pomoc w integracji tym cudzoziemcom, którzy otrzymali zgodę na pobyt tolerowany, gdyż zgodnie z nowelizacją z Indywidualnego Programu Integracyjnego mogli skorzystać wszyscy, którym udzielono ochrony uzupełniającej na terytorium RP.

⁶ Dz. U. 2008, Nr 70, poz. 416

1.3 System prawny regulujący procedurę w sprawie o nadanie statusu uchodźcy w Polsce

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁷ jest jednym z dwóch podstawowych dokumentów⁸ dotyczących cudzoziemców przebywających na terytorium Polski.

Wspomniana ustawa określa procedurę, warunki, tryb i zasady nadawania cudzoziemcom statusu uchodźcy lub innej formy ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wskazuje właściwe organy zajmujące się tymi sprawami. Ustawa zawiera przepisy ogólne, które określają między innymi formy ochrony jakie może uzyskać cudzoziemiec na terytorium RP tj.: nadanie statusu uchodźcy, udzielenie ochrony uzupełniającej, udzielenie azylu, udzielenie zgody na pobyt tolerowany, udzielenie ochrony czasowej.⁹

Każdy wniosek cudzoziemca, który ubiega się w Polsce o udzielenie ochrony międzynarodowej, rozpatruje się jako wniosek o nadanie statusu uchodźcy. Wyjątek stanowi żądanie cudzoziemca, by jego wniosek był rozpatrywany o udzielenie azylu lub gdy wynika to z orzeczenia sądowego o braku możliwości wydalenia cudzoziemca z RP albo rozstrzygnięcia Ministra Sprawiedliwości o odmowie jego wydania.¹⁰

Dalej ustawa określa: zasady nadawania, odmowy nadawania i pozbawiania statusu uchodźcy oraz ochrony uzupełniającej; postępowanie w sprawie nadawania oraz pozbawiania statusu uchodźcy i ochrony uzupełniającej; postępowanie z udziałem małoletnich bez opieki i innych osób wymagających specjalnej opieki; formy i rodzaje pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy; zatrzymanie cudzoziemca i umieszczenie go w strzeżonym ośrodku w celu wydalenia; prawa i obowiązki cudzoziemców, którzy otrzymali status uchodźcy lub korzystają z ochrony uzupełniającej; Radę do Spraw Uchodźców, jej zadania i kompetencje.

Kolejne przepisy ustawy mówią o innych rodzajach ochrony, jakie mogą być udzielone cudzoziemcom w Polsce, Rejestrach w sprawach cudzoziemców oraz przepisach karnych .

⁷ Ustawa o udzielaniu..., *dz. cyt.*

⁸ drugim jest Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach, Dz. U. 2003 Nr 128 poz. 1175 ze zmianami.

⁹ Ustawa o udzielaniu..., *dz. cyt.*, Art. 3.

¹⁰ *Tamże*

Druga cudzoziemska ustawa¹¹ określa zasady i warunki wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu oraz wyjazdu cudzoziemców. Wskazuje również tryb postępowania oraz właściwe organy zajmujące się wymienionymi wyżej sprawami.

1.4 Instytucje i organy mające kompetencje w sprawie nadawania statusu uchodźcy

1.4.1 Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców – rola i kompetencje

Istnienie Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców określa artykuł 141 ustawy o cudzoziemcach, który definiuje go jako „*centralny organ administracji rządowej właściwy w sprawach wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z niego, nadawania statusu uchodźcy, udzielania cudzoziemcom azylu, wyrażania zgody na pobyt tolerowany oraz udzielania ochrony czasowej, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla innych organów.*” Zgodnie z ustawowym zapisem Szef Urzędu podlega nadzorowi właściwego ministra do spraw wewnętrznych i powoływany/odwoływany jest na jego wniosek przez Prezesa Rady Ministrów.

Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wypełnia swoje zadania poprzez Urząd do Spraw Cudzoziemców działający pod jego kierownictwem, przy pomocy zastępców Szefa Urzędu, dyrektora generalnego i kierowników komórek organizacyjnych¹². Do zakresu jego działań należą m.in.:

- ✓ nadawanie i pozbawianie statusu uchodźcy;
- ✓ udzielanie i pozbawianie ochrony uzupełniającej oraz azylu;
- ✓ wydawanie decyzji o wydaleniu cudzoziemca z terytorium RP;
- ✓ wykonywanie funkcji polskiego centralnego organu wizowego;
- ✓ organizowanie i prowadzenie ośrodków dla cudzoziemców oraz udzielanie pomocy cudzoziemcom, którzy złożyli wniosek o nadanie statusu uchodźcy;
- ✓ występowanie z wnioskiem o zatrzymanie cudzoziemca i umieszczenie go w strzeżonym ośrodku, przedłużanie okresu pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia,

¹¹ Ustawa o cudzoziemcach 2003..., *dz. cyt.*

¹² zobacz Zarządzenie nr 57 Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2010 r. w sprawie nadania statutu Urzędowi do Spraw Cudzoziemców, MP 2010 Nr 56 poz. 763.

- ✓ kontrolowanie wojewodów w zakresie wykonywanych działań związanych z migracją i uchodźctwem.¹³

Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców jest organem, do którego cudzoziemiec, składa wniosek o nadanie statusu uchodźcy lub azylu. Organami przyjmującymi wniosek są komendanci oddziałów Straży Granicznej lub komendanci placówek Straży Granicznej. Szef Urzędu na wniosek cudzoziemca wydaje również zaświadczenie z zezwoleniem na wykonywanie pracy na terytorium RP¹⁴.

Rola Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców jest kluczowa i można by rzec najważniejsza w sferze migracyjnej ze względu na posiadane kompetencje i możliwości decyzyjne praktycznie w każdym aspekcie dotyczącym cudzoziemców.

1.4.2 Rada do Spraw Uchodźców – rola i kompetencje

Rolę i kompetencje Rady do Spraw Uchodźców określa rozdział 8 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z artykułem 89p ustawy Rada „*jest organem administracji publicznej rozpatrującym odwołania od decyzji i zażalenia na postanowienia wydane przez Szefa Urzędu (...) jest także organem właściwym w sprawach wznowienia postępowania, uchylecia, zmiany lub stwierdzenia nieważności wydanych decyzji lub postanowień*” w sprawach określonych w ustawie. Poza tym innymi zadaniami Rady są m.in. dokonywanie analiz orzecznictwa w zakresie spraw o nadanie lub pozbawienie statusu uchodźcy czy gromadzenie informacji o krajach pochodzenia cudzoziemców.

Rada składa się z dwunastu członków powoływanych przez Prezesa Rady Ministrów na pięcioletnią kadencję¹⁵. Orzeczenia Rady w ramach swoich kompetencji następują w składach trzyosobowych większością głosów.

W sytuacji, gdy cudzoziemiec otrzymał decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy z powodu oczywistej bezzasadności wniosku Rada rozpoznaje odwołanie w składzie jednoosobowym¹⁶. Rozpoznanie sprawy w składzie jednoosobowym może nastąpić również w wyniku zarządzenia przez Przewodniczącego Rady.

¹³ Więcej zob. Ustawa o cudzoziemcach..., dz. cyt., art. 143, oraz Zarządzenie nr 2 Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców z dnia 27 września 2010 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Urzędu do Spraw Cudzoziemców, §3 ust. 3 <http://www.udsc.gov.pl/>, odczyt: grudzień 2010.

¹⁴ aby cudzoziemiec ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy otrzymał zaświadczenie stanowiące podstawę do wykonywania pracy na terytorium RP muszą zostać spełnione przesłanki zawarte w art. 36 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP.

¹⁵ szczegółowe wymagania wobec kandydatów na członków Rady zobacz art. 89r. ustawa o udzielaniu..., dz. cyt.

¹⁶ Ustawa o udzielaniu..., dz. cyt., zobacz art. 34 ust. 2.

Decyzje Rady do Spraw Uchodźców, jako organu II instancji, są ostateczne a stronie niezadowolonej z jej orzeczenia przysługuje możliwość złożenia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Członkowie Rady, za wykonywaną pracę, otrzymują wynagrodzenie określone Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów¹⁷ a obsługa administracyjna i kancelaryjna Rady zapewniana jest przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

1.4.3 Straż Graniczna – rola i kompetencje

Straż Graniczna została powołana ustawą z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 1990 r., Nr 78, poz. 462) ogłoszoną i obowiązującą od dnia 19 listopada 1990 r. Komendant Główny Straży Granicznej jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach ochrony granicy państwowej podległym ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Procedurę o nadanie statusu uchodźcy rozpoczyna się na wniosek cudzoziemca, obejmujący również towarzyszącego mu małżonka (w przypadku, gdy małżonek wyrazi na to pisemną zgodę) oraz małoletnie dzieci. Wnioskodawca składa wniosek osobiście za pośrednictwem Straży Granicznej (komendanta oddziału lub placówki) na przykład podczas kontroli granicznej, w sytuacjach nieposiadania przez cudzoziemca dokumentów uprawniających do przekraczania granicy.

Rola Straży Granicznej polega między innymi na:

- ✓ przyjęciu wniosku, ustaleniu tożsamości wnioskodawcy i osób w imieniu których on występuje;
- ✓ wykonaniu fotografii i pobraniu odcisków linii papilarnych;
- ✓ poinformowaniu wnioskodawcy o jego prawach, obowiązkach i skutkach prawnych ich niewykonania;
- ✓ poinformowaniu wnioskodawcy o organizacjach do których zadań statutowych należą sprawy uchodźców;
- ✓ poinformowaniu małżonka wnioskodawcy o skutkach wyrażenia zgody na wystąpienie przez wnioskodawcę w jego imieniu i w imieniu dzieci tego małżonka.¹⁸

Wszystkie czynności podejmowane przez funkcjonariuszy Straży Granicznej wobec wnioskodawcy oraz osób mu towarzyszących odbywają się w języku zrozumiałym

¹⁷ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie wynagradzania i ryczałtu członków Rady do Spraw Uchodźców, Dz. U. 2008 Nr 215 poz. 1360 ze zmianami.

¹⁸ Art. 29 ustawa o udzielaniu..., dz. cyt.

dla cudzoziemców. Komendant placówki lub oddziału musi niezwłocznie przekazać wniosek cudzoziemca do rozpatrzenia Szefowi Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

1.4.4 Rola i kompetencje Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego

Rola Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jest bardzo ważna w aspekcie bezpieczeństwa państwa i polega na dwóch zadaniach:

- ✓ w przypadku, gdy organ rozpatrujący wniosek o nadanie statusu uchodźcy (Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców lub Rada do Spraw Uchodźców) chce nadać cudzoziemcowi status uchodźcy, udzielić mu ochrony uzupełniającej czy też udzielić zgody na pobyt tolerowany musi wystąpić do Szefa ABW z zapytaniem, czy wobec osoby wnioskującej oraz osoby (osób), którą (które) obejmuje wniosek zachodzą okoliczności opisane w ustawie. Do takich okoliczności zalicza się m.in. istnienie poważnych podstaw, że osoba ta popełniła (lub podlegała do popełnienia) zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną albo zbrodnię przeciwko ludzkości. Kolejnymi badanymi okolicznościami jest sprawdzenie czy popełniono na terytorium RP zbrodnię lub poza tym terytorium czyn, który jest zbrodnią według prawa polskiego bądź stanowi zagrożenie obronności lub bezpieczeństwa państwa;
- ✓ Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego może wnioskować do Szefa Urzędu o wydalenie z terytorium RP cudzoziemca posiadającego status uchodźcy lub o cofnięcie zgody na pobyt tolerowany w sytuacji, gdy uzna go za osobę groźną dla bezpieczeństwa państwa lub uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za szczególnie poważne zbrodnie i stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa kraju.¹⁹

Wojewódzki Sąd Administracyjny jest organem, do którego cudzoziemiec może zaskarżyć decyzję orzeczoną przez Radę do Spraw Uchodźców. Skargę składa się za pośrednictwem Rady w terminie 30 dni od dnia odebrania decyzji, która zanim przekaże ją do WSA może uwzględnić jej treść w całości.

Wojewódzki Sąd Administracyjny może:

- ✓ uchylić zaskarżoną decyzję i przekazać ją do ponownego rozpatrzenia;
- ✓ oddalić skargę w przypadku stwierdzenia;
- ✓ odrzucić skargę w przypadku, gdy nie dopełniono wymogów formalnych lub nie zachowano 30 dniowego terminu do jej złożenia.

¹⁹ więcej zob. w art.32-33 Konwencja dotycząca..., *dz. cyt.*, oraz w Ustawa o udzielaniu..., *dz. cyt.*

Ważną kwestią jest fakt, że wniesienie skargi do WSA nie wstrzymuje decyzji o wydaleniu cudzoziemca z terytorium RP, chociaż Sąd zastrzega sobie prawo do wydania takiego postanowienia. W sytuacji, gdy wobec cudzoziemca nie zostanie wydane takie postanowienie, może on zostać deportowany przez Straż Graniczną do kraju pochodzenia.

II. Praktyczne zagadnienia związane z napływem cudzoziemców do Polski

2.1. Kraje pochodzenia cudzoziemców ubiegających się o status uchodźcy w Polsce w latach 1996-2011

Osoby starające się o nadanie statusu uchodźcy muszą opuścić stałe miejsce zamieszkania, w którym często spędzili całe swoje dotychczasowe życie. Najczęściej zdarza się, że kraje Unii Europejskiej „specjalizują” się w przyjmowaniu osób proszących o azyl na swoim terytorium ze względu na kraj pochodzenia czy narodowość.

Różnorodność stron, z których przyjeżdżają do Polski osoby poszukujące schronienia jest duża. W latach 1992-2000 wnioski o status uchodźcy w Polsce złożyły osoby z 92 państw świata, w latach 2005-2007 ze 121 krajów, a w roku 2010 wnioski obejmowały 59 krajów.²⁰

Należałoby zwrócić uwagę na kilka przedziałów czasowych, w których dominacja niektórych krajów pochodzenia była rozproszona lub zdecydowanie przeważała w odniesieniu do innych regionów świata.

Lata 1996-1999

W latach 1996-1999 średnia ilość osób, które ubiegały się o status uchodźcy wynosiła ok. 3300 rocznie średnio z 60 krajów.

Tab.1 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 1996-1999

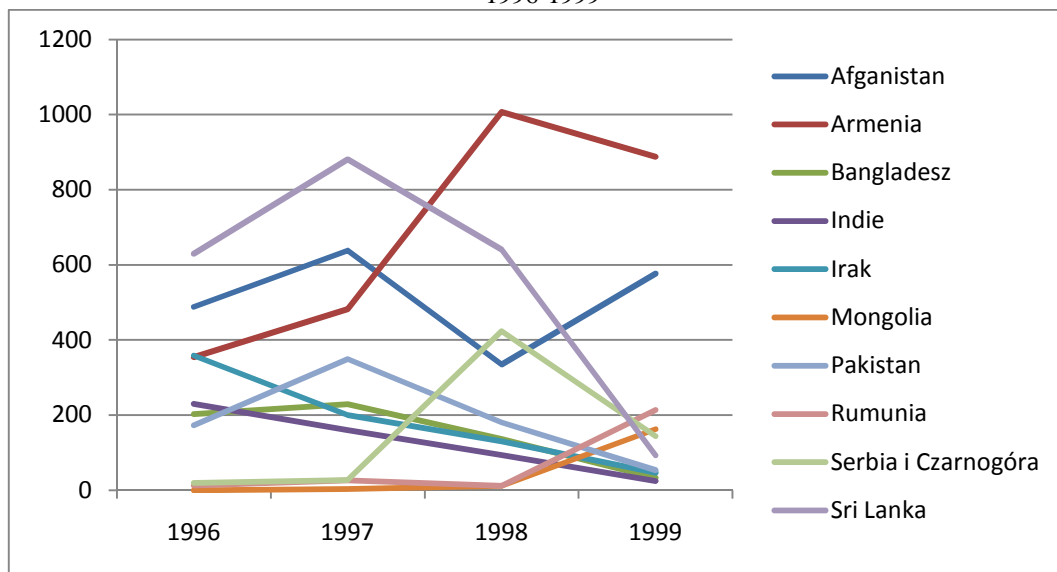
	1996	1997	1998	1999
Wszystkie osoby	3210	3580	3423	3061
Afganistan	488	638	335	577
Armenia	354	482	1007	888
Bangladesz	203	229	136	33
Indie	230	160	94	25
Irak	359	200	130	47

²⁰ Wyliczenia własne na podstawie danych o osobach ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa za lata 1992-2010

Mongolia	0	3	12	163
Pakistan	173	349	181	54
Rumunia	13	26	12	214
Serbia i Czarnogóra	20	27	423	144
Sri Lanka	630	881	641	93
Pozostali	740	585	452	823

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Wyk.1 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 1996-1999

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Z powyższych danych wynika, że wyodrębnienie dominujących krajów pochodzenia osób wnioskujących o azyl w Polsce jest trudne. W tabeli wyróżniono 10 krajów, które w latach 1996-1999 stanowiły 80% wszystkich złożonych wniosków. Jednak jak można zauważyć liczba obywateli Bangladeszu, Indii, Iraku, Pakistanu czy Sri Lanki znacznie spadła w roku 1999 na rzecz obywateli Mongolii oraz Rumunii, których grupa zwiększyła się o kilkaset procent. Mieszkańcy Rosji czy Gruzji stanowili wtedy łącznie około 3% spośród grona wszystkich uchodźców (1999 r. 125 osób z Rosji).

Lata 2000-2002

W kolejnych 3 latach średniorocznie ubiegało się o status uchodźcy ok. 4800 obywateli z 56 państw trzecich tj. o około 45% rocznie więcej niż w latach poprzednich. Rok 2000 można uznać za początek dominacji wśród osób proszących o azyl na rzecz cudzoziemców z Rosji, deklarujących najczęściej narodowość czecheńską. Ilość osób

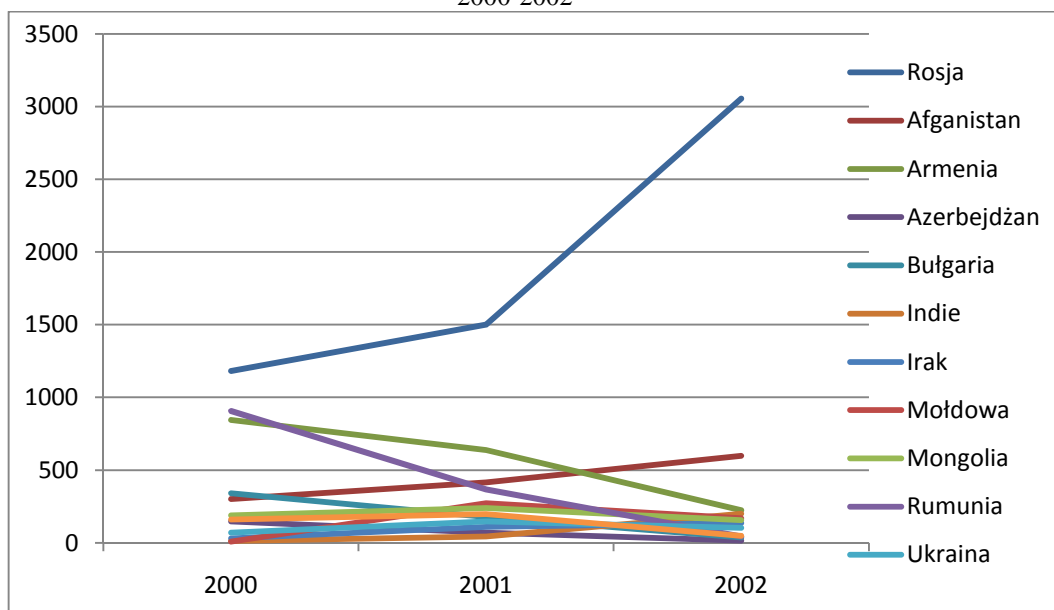
składających wnioski w roku 2000 wzrosła ponad ośmiokrotnie w porównaniu z rokiem 1999, by w roku 2001 wzrosnąć o kolejne 25% a w roku 2002 zanotowano dwukrotny wzrost osiągając liczbę 3054 osób. Przez 3 lata liczba osób z Czeczenii zwiększyła się ponad dwudziestokrotnie.

Tab.2 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 2000-2002

	2000	2001	2002
Wszystkie osoby	4662	4529	5170
Rosja	1182	1501	3054
Afganistan	301	416	598
Armenia	844	638	224
Azerbejdżan	147	70	14
Bułgaria	340	178	36
Indie	13	43	200
Irak	30	109	137
Mołdowa	9	272	169
Mongolia	188	240	156
Rumunia	907	366	44
Ukraina	70	146	103
Wietnam	161	197	48
Pozostali	470	353	387

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Wyk.2 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 2000-2002

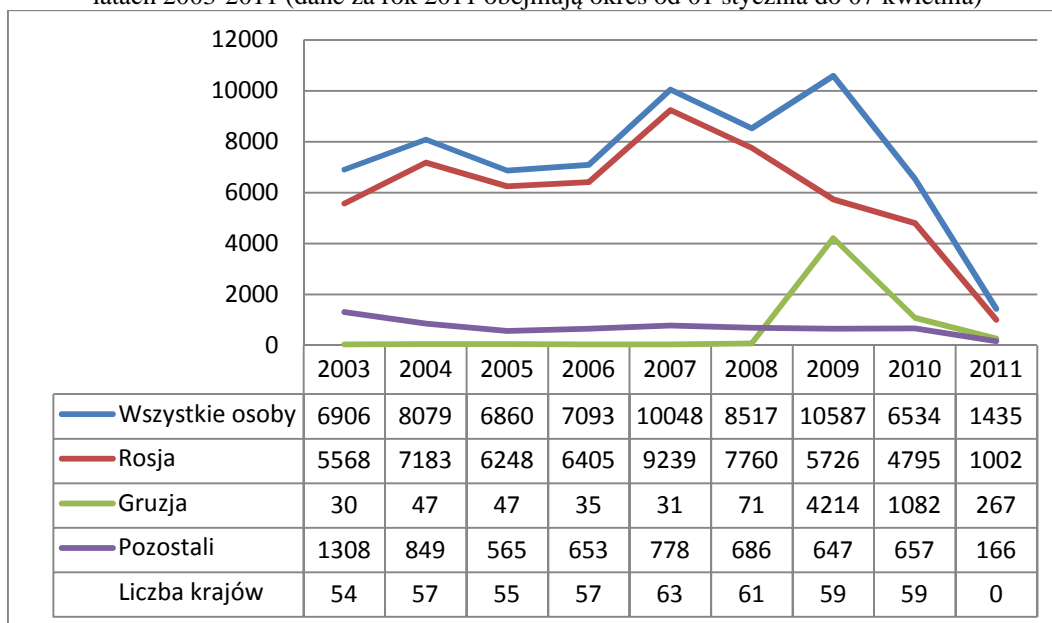
źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Jak możemy zauważyć na powyższym wykresie dominacja obywateli Rosji od roku 2001 jest zdecydowana i w roku 2002 aż 59% wszystkich wniosków o nadanie statusu uchodźcy w Polsce złożonych zostało właśnie przez nich.

Lata 2003-2011²¹

Kolejne lata pokazują przewagę obywateli rosyjskich deklarujących narodowość ceczeńską (a także w mniejszej części inguską czy dagestańską). Od 2003 do 2008 roku spośród wszystkich osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce około 90% to osoby z regionu Kaukazu Północnego. Dopiero w roku 2009 dominację tę zakłócił wzmożony przyjazd osób z Gruzji (w miesiącach wakacyjnych), którzy stanowili prawie 40% wszystkich poszukujących schronienia wobec 54% obywateli Rosji. Następnym roku to powrót dominacji tych drugich jednak przeciwagę nadal stanowią Gruzini. Pozostałe 5-10% stanowią obywatele aż prawie 60 krajów.

Wyk.3 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 2003-2011 (dane za rok 2011 obejmują okres od 01 stycznia do 07 kwietnia)

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

2.2 Przyczyny i drogi napływu cudzoziemców do Polski

Przyczyny i drogi napływu cudzoziemców do Polski na przestrzeni ostatnich 15 lat znacznie się zmieniły. W drugiej połowie lat 90. XX wieku większość osób składających wnioski o przyznanie statusu uchodźcy dostało się do Polski w sposób nielegalny a jego złożenie zadeklarowały po znalezieniu się w jednej z poniższych sytuacji:

²¹ Dane obejmują okres do 07 kwietnia 2011 r.

- ✓ „po przechwyceniu przez Straż Graniczną podczas próby nielegalnego przekroczenia jednej z granic RP;
- ✓ po zatrzymaniu przez policję wewnątrz kraju bez dokumentów upoważniających ich do pobytu na terytorium RP;
- ✓ po odesłaniu z Niemiec do Polski w ramach porozumienia o readmisji.²²”

Stąd też, według autora powyższej tezy, wzięła się struktura narodowościowa nielegalnych migrantów w Polsce, która była ściśle powiązana z rozwojem szlaku przerzutowego z Azji Południowej na Litwę i do Polski²³ a także w wyniku posługiwania się fikcyjnymi zaproszeniami czy fałszywymi paszportami.²⁴

Rok 2000 był początkiem wzmożonego napływu osób chcących otrzymać azyl w Polsce z regionu Kaukazu Północnego, w tym przede wszystkim z republiki Czeczenii. Miało to związek z rozpoczęciem się jesienią 1999 roku kolejnego konfliktu rosyjsko-czeczeńskiego – tzw. II wojny czeczeńskiej.

W związku z kryzysem spowodowanym wojną, olbrzymia część mieszkańców Czeczenii postanowiła wyjechać i opuścić swoje miejsce zamieszkania. Według danych w początkowej fazie II wojny czeczeńskiej 350 tysięcy osób schroniło się w sąsiedniej Inguszetii.²⁵ W kolejnych miesiącach rosła liczba osób, które decydowały się na opuszczenie Czeczenii i poszukiwanie schronienia nie tylko w innych częściach Rosji ale także poza jej granicami. Stąd też gros spośród tych osób trafiło do Polski, gdyż nasz kraj był pierwszym, w którym mogli ubiegać się o status uchodźcy.²⁶ Od tego czasu liczba mieszkańców Kaukazu Północnego przyjeżdżających do Polski wahała się pomiędzy 5-9 tysiącami osób rocznie.

W ostatnim dziesięcioleciu kilkakrotnie następowały krótkie, aczkolwiek bardzo intensywne okresy, w których na granicy w Terespolu pojawiały się zdecydowanie większe ilości osób proszących o azyl niż można to było przewidzieć. Zdawać by się mogło, że zwiększenie napływu cudzoziemców powinno być spowodowane jakimiś nagłymi wydarzeniami w kraju pochodzenia związanymi z zagrożeniem ich

²² M. Kuczyński, *Rozwój sytuacji migracyjnej w Polsce w latach 1993-1997*, [w:] J.E. Zamojski (red.), *cyt. wyd.*, s.22

²³ Były to szlaki: Ałma Ata – Moskwa/Sankt Petersburg – Mińsk – Wilno – Polska oraz Rumunia/Węgry/Mołdawia/Rosja – Ukraina - Polska

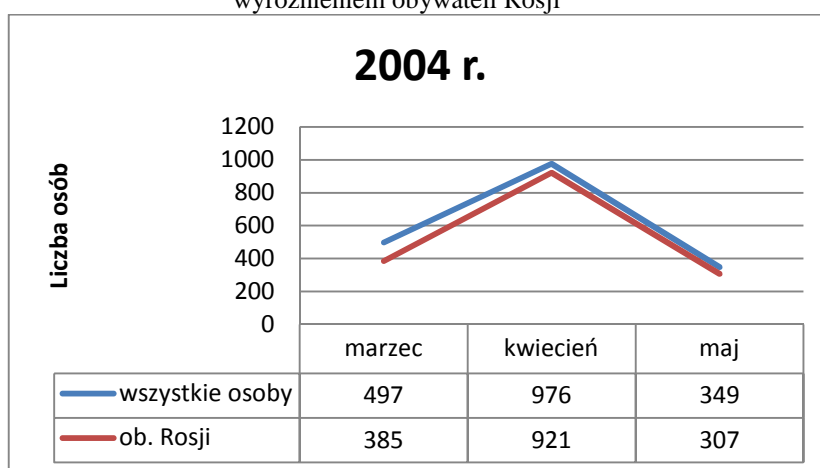
²⁴ Więcej zobacz M. Kuczyński, *Rozwój...*, [w:] J.E. Zamojski (red.), *cyt. wyd.*, s.19-30.

²⁵ M. Ząbek, S. Łodziński, *dz. cyt.*, s. 124-127.

²⁶ Cudzoziemcy dojeżdżający do polskiego przejścia granicznego w Terespolu na wschodniej granicy Polski przejeżdżali przez Białoruś, która ratyfikowała Konwencję Genewską w sprawie statusu uchodźców dopiero 23 sierpnia 2001 r. Jednak do dnia dzisiejszego osoby z Czeczenii nie chcą składać wniosków o nadanie statusu uchodźcy na Białorusi tłumacząc, że pozostaje ona w bardzo bliskich kontaktach z Federacją Rosyjską w szczególności po utworzeniu w 2000 r. Związku Rosji i Białorusi

bezpieczeństwa, jednakże jak pokazują statystyki i ich analiza odbywało się to zgoła odmiennie. Pierwszym takim krótkotrwałym okresem był początek 2004 roku a dokładniej miesiąc kwiecień. Liczba osób składających wnioski na granicy polsko-białoruskiej wzrosła ponad dwukrotnie w porównaniu z marcem (385 osób w marcu i 921 osób w kwietniu 2004 r.).

Wyk.4 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w miesiącach marzec-maj 2004 r. z wyróżnieniem obywateli Rosji

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

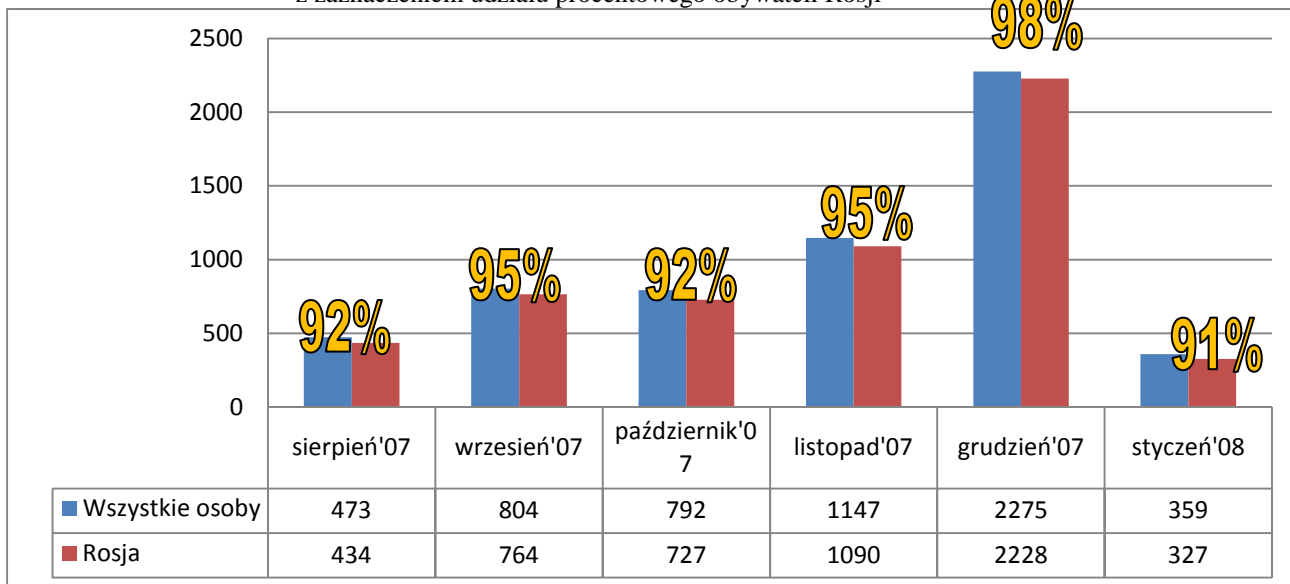
Przyczyną tego zjawiska była data 01 maja 2004 r. kiedy to Polska stała się członkiem Unii Europejskiej, ponieważ od tego dnia wszystkim osobom proszącym o azyl zaczęto pobierać odciski palców w momencie składania wniosku a ich linie papilarne gromadzone były w systemie EURODAC. Zdarzały się również przypadki, gdzie w pierwszych miesiącach polskiego członkostwa w UE cudzoziemcy udający się nielegalnie na zachód Europy próbowali zdrzeć naskórek z palców u dłoni, by podczas ewentualnej kontroli w krajach zachodnich nie zostało ujawnione, że przebywali wcześniej w Polsce. Niektórzy ścierali palce na tarkach do warzyw, inni przypalali koniuszki palców. Zabiegi te nie były jednak w pełni skuteczne.²⁷

Kolejny nagły wzrost napływu osób z Czeczenii nastąpił w miesiącach wrzesień-grudzień 2007 r., gdzie liczba przyjeżdżających i składających wnioski w miesiącu wrześniu była prawie dwa razy większa niż w sierpniu natomiast w grudniu była już ponad pięć razy wyższa. Po rozmowach z cudzoziemcami, którzy składali wnioski o status uchodźcy, udało się ustalić przyczynę zwiększonego napływu. Okazało się, iż w Groznm pojawiła się plotka, że w związku z wejściem Polski do strefy Schengen, które nastąpiło 21 grudnia 2007 r., wschodnia granica Polski zostanie zamknięta a cudzoziemcy od 21

²⁷ dane na podstawie osobistych rozmów autora pracy z cudzoziemcami mieszkającymi w ośrodku w Czerwonym Borze w latach 2006-2007

grudnia 2007 r. nie będą już mogli składać wniosków o przyznanie azylu. Informacja o rzekomym zamknięciu granic szybko rozniosła się w całym kraju. W styczniu 2008 r. liczba obywateli rosyjskich, które poprosiły o azyl była o prawie 1/3 niższa niż w sierpniu 2007 r.

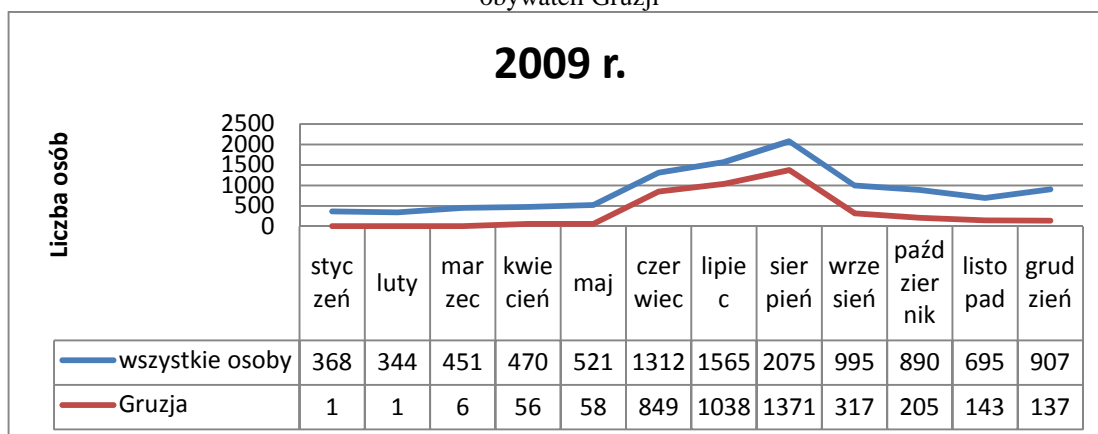
Wyk.5 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy sierpień'07-styczeń'08 z zaznaczeniem udziału procentowego obywateli Rosji

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

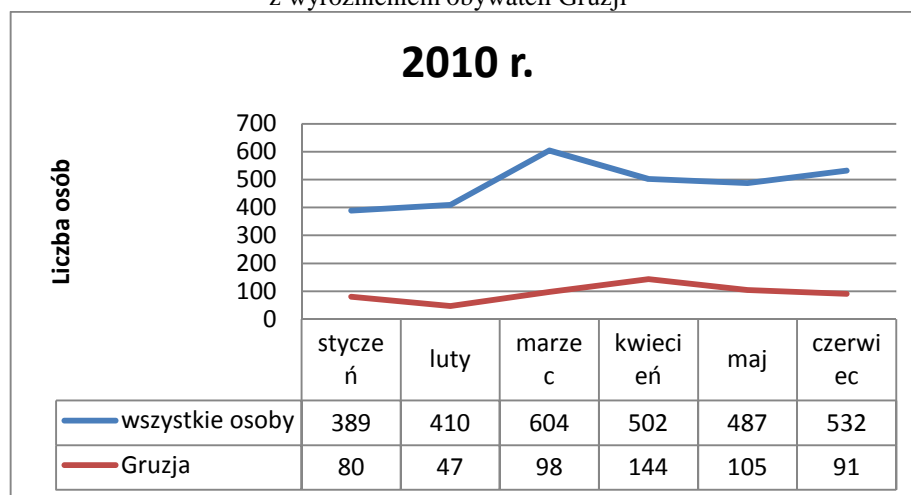
Okres zwiększonej pracy polskich służb granicznych oraz pracowników UdSC miał również miejsce w roku 2009. Z niewiadomych do dzisiaj powodów, prawie nie przyjeżdżający do Polski w charakterze osób proszących o azyl, Gruzini zaczęli „szturmować” polskie przejście graniczne w Terespolu w miesiącach czerwiec-sierpień. Ich liczba w miesiącu czerwcu w porównaniu z pierwszym kwartałem 2009 roku zwiększyła się kilkasetrotnie osiągając swój szczyt w sierpniu, kiedy to wniosek o status złożyło 1371 osób. Poniższe dwa wykresy przedstawiają napływ cudzoziemców z Gruzji do Polski w 2009 roku oraz w pierwszej połowie roku 2010.

Wyk.6 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w roku 2009 z wyróżnieniem obywateli Gruzji

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Wyk.7 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w pierwszej połowie 2010 r. z wyróżnieniem obywateli Gruzji

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Odpowiedź na pytanie skąd tak nagłe zainteresowanie Polską przez obywateli Gruzji nie jest łatwa i jednoznaczna. W zasadzie do dnia dzisiejszego nie ma pewności co spowodowało ten nagły napływ ludzi. Jak można dostrzec, zgodnie z danymi Urzędu do Spraw Cudzoziemców, miesiące czerwiec-sierpień 2009 r. były kluczowymi. Po pierwsze owy wzmożony przyjazd można powiązać z wojną rosyjsko-gruzińską i jej skutkami, jednak miała ona miejsce prawie rok wcześniej (8-12 sierpnia 2008 r.) co powoduje, że jest to raczej mało prawdopodobne. Należałoby przypuszczać, że w sytuacji prześladowań ludzi przez wojsko oraz w obawie przed działaniami wojennymi zjawisko to powinno pojawić się wiele miesięcy wcześniej.

Po drugie cudzoziemcy z Gruzji przyjeżdżający w tamtym okresie do Polski bardzo często powoływali się na prześladowania polityczne ze strony władz rządzącego Gruzją prezydenta Miheila Saakaszwiliego argumentując to swoim udziałem w opozycyjnych wiecach i mityngach ulicznych. Jednocześnie zaznaczali rolę prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego, który w trudnych momentach dla Gruzji (wojny z Rosją w 2008 r.) był bardzo zaangażowany i wspierał ich kraj przeciwko Rosji. Zachowanie prezydenta Polski interpretowano jako zaproszenie do naszego kraju. Jednak próbując połączyć te dwa argumenty pozostają one ze sobą w sprzeczności. Z jednej strony osoby deklarujące udział w działaniach opozycyjnych, z drugiej powoływanie się na zaproszenie prezydenta Kaczyńskiego, który był bliskim przyjacielem Miheila Saakaszwiliego.

Kolejną przyczyną podawaną przez uchodźców były prześladowania na tle religijnym. Większa część spośród tych osób deklarowała narodowość kurdyjską oraz

wyznanie jedydzkie.²⁸ Poza tym osoby te powoływały się na złe warunki ekonomiczne. „*Jesteśmy jedydami i musieliśmy wyjechać z Gruzji z powodu prześladowań religijnych. (...)Ważne były też przyczyny ekonomiczne. Tam po prostu nie da się normalnie żyć. Nie ma pracy i bardzo ciężko jest zaspokoić podstawowe potrzeby – mówi Nikolaz. Jego kuzyn Dito z zawodu jest nauczycielem. W Gruzji nie mógł nigdzie znaleźć pracy ze względu na swoje wyznanie.*”²⁹”

Najbardziej jednak prawdopodobną przyczyną wyjazdów była rozpowszechniona pogłoska o dużej pomocy socjalnej jaką otrzymują Gruzini przyjeżdżający do Polski. Mówiono o kilkuset euro miesięcznie na osobę, zapewnieniu każdej rodzinie kilkupokojowego mieszkania. Cóż więcej było trzeba, by spakować torby i wyruszyć w podróż do Polski? Takie informacje przywiózł ze swojej podróży do Gruzji w sierpniu 2009 r. pracownik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Radosław Stryjewski, który był w niej razem z przedstawicielem fundacji Ocalenie – organizacji pozarządowej zajmującej się sprawami uchodźców. Jednakże obywatele Gruzji raczej nie mogą liczyć w Polsce na pozytywną decyzję, gdyż ich kraj jest uznawany przez wspólnotę międzynarodową jako państwo będące w stanie zapewnić bezpieczeństwo swoim obywatelom.

Podsumowując, osoby przyjeżdżające obecnie do Polski (nadal głównie z Czeczenii) w celu złożenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy, nie są w większości bojownikami walczącymi czynnie z władzami i poszukiwanymi przez służby specjalne Rosji, a bardzo często nawet nie mieszkali na terytorium Czeczenii bądź są zwolennikami obecnie panującej tam władzy Ramzana Kadyrowa. Przez wiele lat na terytorium zachodnich krajów Unii Europejskiej utworzyły się diaspory czeczeńskie, a obecny strumień migracyjny związany jest w bardzo dużym stopniu z przyjazdem członków ich rodzin. Bardzo duża część osób przyjeżdżających do Polski opuszcza ją w bardzo szybkim czasie udając się nielegalnie na zachód.³⁰

Jeżeli chodzi o drogi napływu cudzoziemców do Polski to ponad 95% wniosków o azyl składanych jest w Placówce Straży Granicznej w Terespolu na granicy polsko-białoruskiej.

²⁸ Hasło: Jazydyzm – jazydyzm – to religia powstała w XII wieku łącząca elementy islamu, chrześcijaństwa, wierzeń indoirañskich, kurdyjskich oraz judaistycznych. Wyznawcami są głównie Kurdowie mieszkający na pograniczu Iraku, Iranu, Turcji, Syrii, Armenii i Gruzji. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Jazydyzm>, odczyt luty 2011

²⁹ K. Potoniec, *Dlaczego do Polski*, „Refugee.pl Gazeta Uchodźców”, 2009, nr 11-12, s. 06.

³⁰ M. Ząbek, S. Łodziński..., *dz. cyt.*, s. 129-132

W przedstawionych w powyższym podrozdziale danych uwzględniono tylko te osoby, które składały wniosek o nadanie statusu uchodźcy w Polsce po raz pierwszy. Ze względu na możliwość składania kolejnych wniosków przez cudzoziemców uwzględnianie ich w omawianiu nasilenia napływu do Polski nie odzwierciedlałoby faktycznego zjawiska.

III. Procedury administracyjne przyznawania statusu uchodźcy

3.1. Złożenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy

Cudzoziemiec, który chce uzyskać w Polsce ochronę międzynarodową podczas kontroli granicznej powinien zadeklarować chęć złożenia takowego wniosku u funkcjonariuszy Straży Granicznej. W sytuacji, gdy cudzoziemiec znajduje się już na terytorium Polski i chciałby złożyć wniosek o nadanie statusu musi to zrobić za pośrednictwem komendanta oddziału Straży Granicznej, który jest właściwym dla obszaru miasta stołecznego Warszawy.

Wniosek o udzielenie ochrony składa się do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców za pośrednictwem komendanta oddziału lub placówki Straży Granicznej poprzez osobiste stawiennictwo.³¹ Jeżeli cudzoziemiec znajduje się z małoletnimi dziećmi, to złożony przez niego wniosek ma zastosowanie również wobec nich, a także może mieć zastosowanie do współmałżonka wnioskodawcy, jeżeli ten wyrazi na to pisemną zgodę. Osoba starająca się o nadanie statusu uchodźcy musi wypełnić odpowiedni formularz w języku dla niego zrozumiałym. Wniosek o nadanie statusu uchodźcy zawiera dane wnioskodawcy i osoby, w imieniu której on występuje, określenie kraju pochodzenia oraz istotnych zdarzeń będących przyczyną ubiegania się o status uchodźcy.³²

Jednocześnie przy złożeniu wniosku organ, który go przyjmuje, ma obowiązek przeprowadzić między innymi czynności: ustalające tożsamość wnioskodawcy, znajomość języków, wykształcenie; wykonania jego fotografii oraz pobranie linii papilarnych (dla osób powyżej 14 roku życia); przeprowadzenia badań lekarskich i niezbędnych zabiegów sanitarnych ciała i odzieży wnioskodawcy.³³

Podczas procedury przyjęcia wniosku cudzoziemiec jest informowany o przysługujących mu prawach i obowiązkach oraz skutkach ich niewykonania podczas jego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także o przebiegu postępowania w

³¹ zasady składania wniosku o nadanie statusu uchodźcy określone są w Rozdziale 2 Działu II ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

³² art. 27 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

³³ Szerzej zobacz art. 29 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

sprawie nadania mu statusu uchodźcy. Wszystkie informacje przekazywane są w języku dla niego zrozumiałym i dotyczą również osób z nim przebywających. Jeżeli osoba posiadała przy sobie paszport zagraniczny to zostaje on odebrany przez Straż Graniczną i zdeponowany u Szefa UdSC. Cudzoziemiec otrzymuje Tymczasowe Zaświadczenie Tożsamości Cudzoziemca, wydane przez komendanta placówki, ważne przez 30 dni od daty wydania. Jest to dokument tożsamości pozwalający mu na poruszanie się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne TZTC wydaje Szef Urzędu na wniosek, które jest ważne nie dłużej niż 6 miesięcy od daty jego wydania.³⁴

Rys.1 Wzór TZTC (awers i rewers) wydawanego przez organ przyjmujący wniosek³⁵

Osoba ubiegająca się o nadanie statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ma prawa, ale również i obowiązki. I tak zgodnie z artykułem 37 ustawy „wnioskodawca jest obowiązany:

- 1) przedstawić informacje niezbędne do ustalenia stanu faktycznego sprawy, a w szczególności dotyczące jego wieku, pochodzenia, tożsamości, obywatelstwa, krewnych, kraju i miejsc poprzedniego pobytu, wcześniejszych wniosków, trasy podróży oraz powodów złożenia wniosku;
- 2) udostępnić posiadane dowody potwierdzające okoliczności wskazane w uzasadnieniu wniosku;
- 3) przekazać do depozytu Szefowi Urzędu swój dokument podróży oraz dokument podróży osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, za pośrednictwem organu przyjmującego wniosek;
- 4) stawiać się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie w celu przesłuchania lub złożenia wyjaśnień;

³⁴ Okres ważności TZTC wydanego przez Szefa Urzędu powinien być dostosowany do przewidywanego okresu zakończenia procedury w sprawie nadania statusu uchodźcy, która zgodnie z ustawą powinna zakończyć się w ciągu 6 miesięcy od złożenia wniosku.

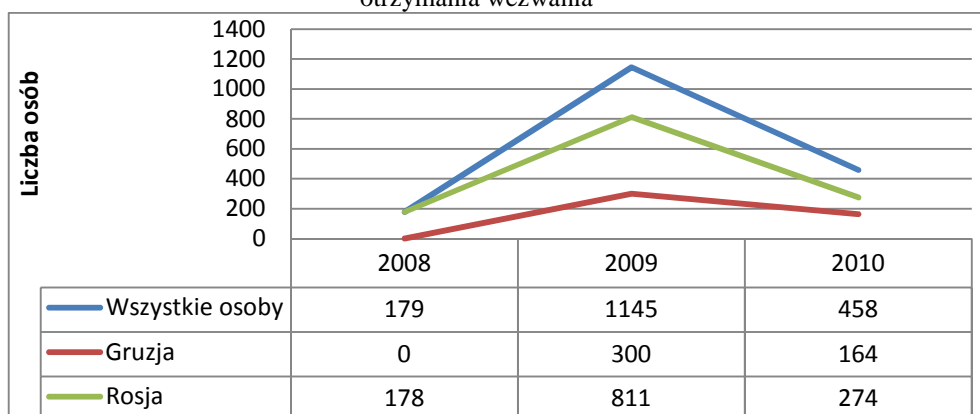
³⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca, Dz. U. 2009 Nr 27 poz. 168

5) zawiadomić o każdej zmianie swojego miejsca pobytu i miejsca pobytu osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje;

6) przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do dnia doręczenia decyzji ostatecznej w sprawie o nadanie statusu uchodźcy.”

Realizacja powyższych zobowiązań przez cudzoziemca jest niezbędna do prawidłowego i indywidualnego rozpatrzenia jego sprawy oraz wydania odpowiedniej decyzji ostatecznej w sprawie nadania statusu uchodźcy. Cudzoziemcy bardzo często nie przestrzegają obowiązków, jakie nakłada na nich ustawa na przykład poprzez nie stawianie się na przesłuchania czy informowanie organu o zmianie swojego miejsca pobytu. Poniższy wykres przedstawia jedną z głównych przyczyn (ale nie najbardziej liczną) umarzania postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy z powodu nie stawienia się na przesłuchanie w tej sprawie.

Wyk.8 Liczba osób, wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzje o umorzeniu postępowania o nadanie statusu uchodźcy w RP z powodu niestawienia się na przesłuchanie pomimo otrzymania wezwania

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

3.2. Procedury postępowania w sprawie o nadanie statusu uchodźcy

Polskie przepisy określają kilka rodzajów procedur, które mogą być prowadzone w postępowaniu o nadanie statusu uchodźcy. Warto zauważyć, że zgodnie z zapisami ustawy wszczęcie postępowania powoduje z mocy prawa unieważnienie wizy, wygaśnięcie decyzji o zobowiązaniu do opuszczenia terytorium RP oraz wstrzymanie decyzji o wydaleniu do dnia doręczenia cudzoziemcowi decyzji ostatecznej w sprawie o nadanie statusu uchodźcy. Jednakże by zapobiec nadużyciom ze strony cudzoziemców, którzy po otrzymaniu decyzji o wydaleniu złożyli kolejny wniosek o nadanie statusu uchodźcy to wobec tych osób nie stosuje się przepisów wstrzymujących decyzji o wydaleniu chyba, że

Szef Urzędu wyda postanowienie o wstrzymaniu jej wykonania (na wniosek cudzoziemca).³⁶

Jedną z nich jest tak zwana procedura zwykła. Podczas tej procedury cudzoziemiec wzywany jest do organu prowadzącego postępowanie na wywiad statusowy. Podczas wywiadu urzędnik zadaje wnioskodawcy pytania związane z przyczynami jego przyjazdu do Polski, jego miejsca zamieszkania w kraju pochodzenia czy aktualnej sytuacji. Jednocześnie osoba ubiegająca się o status uchodźcy może przedstawić materiały dowodowe, które wskazywałyby na jej prześladowanie w kraju pochodzenia, a także ma możliwość swobodnej wypowiedzi. W niektórych przypadkach organizuje się kilka przesłuchań wnioskodawcy, chociażby ze względu na przekazane przez niego dokumenty, w sprawie których, po przetłumaczeniu na język polski, pracownik prowadzący sprawę chciałby dookreślić czy wyjaśnić ich zawartość z wnioskodawcą. Cudzoziemiec może również wnosić o wezwanie innych osób w charakterze świadków.

Procedura o nadanie statusu uchodźcy kończy się wydaniem odpowiedniej decyzji, co powinno nastąpić w terminie do 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku (istnieje możliwość wyznaczenia dodatkowego terminu załatwienia sprawy a podstawie art. 36-38 KPA).

Kolejną procedurą zawartą w polskich przepisach jest tzw. procedura przyspieszona. Wnioski rozpatrywane w tej procedurze jako wnioski oczywiście bezzasadne określa art. 34 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony. Przepis ten należy zastosować na przykład w sytuacji, gdy wnioskodawca stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego lub był z tego powodu w przeszłości wydany z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.³⁷ Decyzja w tej sprawie musi zostać wydana w terminie do 30 dni od dnia złożenia wniosku na którą przysługuje odwołanie do Rady do Spraw Uchodźców w terminie 5 dni od dnia otrzymania (w procedurze zwykłej termin do odwołania to 14 dni).

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony przewiduje również specjalną procedurę, która ma zastosowanie do małoletnich bez opieki, osób niepełnosprawnych oraz tych, wobec których istnieje duże prawdopodobieństwo, że byli ofiarami przemocy. Szczegóły postępowania w takich sytuacjach omawia Rozdział 4 ustawy. Przesłuchania małoletnich cudzoziemców odbywają się zazwyczaj w obecności tłumacza, kuratora, psychologa lub pedagoga. Obecna może być również inna osoba dorosła wskazana przez małoletniego. Urzędnik prowadzący przesłuchanie musi spełniać odpowiednie warunki

³⁶ Art. 33 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

³⁷ Art. 34 ust. 1 pkt. 5 oraz pkt. 7 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

pod kątem wykształcenia i stażu pracy. W przypadku prowadzenia postępowania wobec osoby poddanej przemocy, niepełnosprawnej etc. cudzoziemcowi zapewnia się możliwość przeprowadzenia odpowiednich badań lekarskich, a przesłuchanie prowadzone jest również w obecności psychologa lub lekarza.

Jeżeli cudzoziemiec otrzyma decyzję, która nie jest zgodna z jego oczekiwaniami ma prawo odwołać się od niej do organu wyższej instancji. Termin na wniesienie odwołania do Rady do Spraw Uchodźców wynosi 14 dni (5 dni w procedurze przyspieszonej). Decyzja organu II instancji jest decyzją ostateczną i nie przysługuje od niej odwołanie. Cudzoziemiec niezadowolony z decyzji ma prawo wnieść skargę w terminie 30 dni od daty jej otrzymania do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Wniesienie skargi nie wstrzymuje wykonania decyzji Rady do Spraw Uchodźców (np. o wydaleniu).

Czy decyzje o nadaniu lub odmowie nadania statusu uchodźcy są sprawiedliwe i zgodne z rzeczywistością? Odpowiedź na to pytanie jest bardzo trudna. Pracownik prowadzący postępowanie musi bardzo dokładnie przyjrzeć się sprawie, jednak nie zawsze ma takie możliwości. Co jeżeli cudzoziemiec faktycznie był prześladowany jednak nie był w stanie dostarczyć na to odpowiednich dokumentów? Wydanie takiej osobie decyzji o wydaleniu może narazić go na pewną śmierć lub nieludzkie traktowanie. Jak piszą M. Ząbek i S. Łodziński *„niekiedy zdarza się, że historie na pozór mało wiarygodne okazują się prawdziwe, a te, które za takie powszechnie są przyjmowane (...) mogą okazać się fałszywe. (...) Zdarzyło się już, że ci, którzy otrzymali status uchodźcy, bo wątpliwości działały na ich korzyść, tak naprawdę nie wyrzekli się ochrony ze strony państwa swojego obywatelstwa. Utrzymują z nim kontakt (...) odwiedzają swoją rodzinę w kraju, mimo że warunki polityczne, z powodu których uciekli, wcale się nie zmieniły.”*³⁸ Podejmowanie tak ważnych decyzji na pewno nie jest rzeczą łatwą, a odpowiedzialność moralna za popełnione błędy jest równie wielka jak skazanie niewinnej osoby.

3.3 Wydawane decyzje w sprawie nadania statusu uchodźcy a obecna sytuacja w Czeczeniu

Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce otrzymują decyzje statusowe, które opierają się między innymi na aktualnej sytuacji w kraju pochodzenia cudzoziemców oraz wytycznych Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców. Ze względu na to, że w Polsce największą grupą osób ubiegających się o status uchodźcy są przede wszystkim osoby pochodzące z rejonów

³⁸ M. Ząbek, S. Łodziński..., dz. cyt., s. 190-191

Kaukazu Północnego, w dużej części deklarujący narodowość czeczeńską, poniższe dane będą uwzględniały ich sytuację.

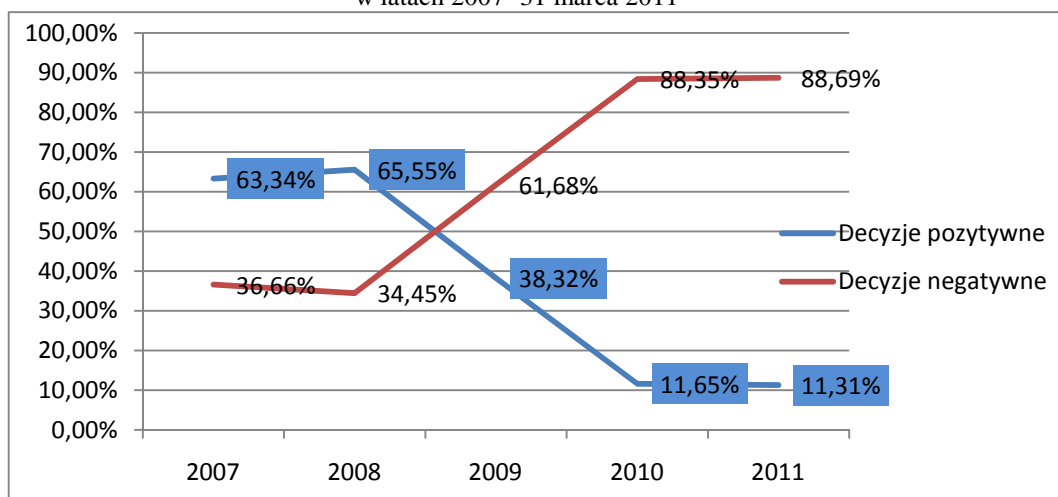
Tab.3 Tabela przedstawiająca liczbę osób, wobec których Prezes Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców / Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał ostateczną decyzję w sprawie nadania statusu uchodźcy w latach 2007-31 marca 2011

	2011	2010	2009	2008	2007
Status uchodźcy	34	84	131	186	116
w tym ob. Rosji	27	43	102	129	104
Ochrona uzupełniająca	25	229	2316	1074	nie dotyczy
w tym ob. Rosji	22	203	2261	1057	nie dotyczy
Zgoda na pobyt tolerowany	24	210	65	1507	2876
w tym ob. Rosji	13	103	46	1486	2834
Decyzja negatywna	651	3967	4043	1454	1732
w tym ob. Rosji	452	2594	2138	1120	1194
Umorzenie / pozostawienie bez	1456	6513	8859	5638	1102
w tym ob. Rosji	1160	4986	5926	5309	964

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UDSC

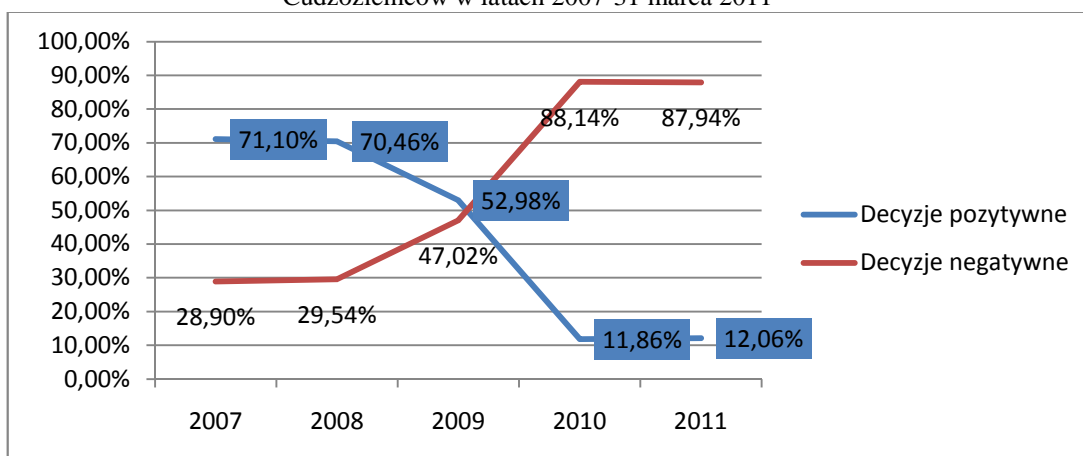
Dane zawarte w powyższej tabeli obrazują jak na przestrzeni ostatnich 4 lat zmieniało się orzecznictwo w sprawach nadawania statusu uchodźcy bądź udzielania innej formy ochrony międzynarodowej czy legalizującej pobyt na terytorium RP.

Wyk.9 Wykres obrazujący procentowy rozkład decyzji pozytywnych (status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, pobyt tolerowany) wobec decyzji negatywnych (bez decyzji o umorzeniu) wydanych przez Prezesa Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców / Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w latach 2007- 31 marca 2011

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Wyk.10 Wykres obrazujący procentowy rozkład decyzji pozytywnych dla **obywateli ROSJI** (status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, pobyt tolerowany) wobec decyzji negatywnych (bez decyzji o umorzeniu) wydanych przez Prezesa Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców / Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w latach 2007-31 marca 2011

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Analizując powyższe dane widzimy, że do końca roku 2008 duża część cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce otrzymywała którąś z form ochrony międzynarodowej. Warto tutaj zwrócić uwagę, że osoby otrzymujące status uchodźcy stanowiły jednak zdecydowaną mniejszość wobec wszystkich decyzji pozytywnych (3,8% w roku 2007, 6,7% w 2008 r., 5,2% w 2009 oraz 16% w roku 2010). Proporcja osób, którym nadano status uchodźcy w 2010 r. zwiększyła się do 16%, ponieważ ogólna liczba decyzji pozytywnych dla cudzoziemców objęła aż o 2000 osób mniej i wyniosła 523 osoby. Można powiedzieć, że liczba uchodźców w Polsce rokrocznie zwiększała się o kilkadziesiąt osób (maksymalnie do 200). Pozostałe przypadki to inne formy ochrony i możliwości legalizacji pobytu na terytorium RP.

Dlaczego obecnie Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydaje więcej decyzji negatywnych niż pozytywnych? Wpływ na to mają czynniki wpływające na poprawę sytuacji na terytoriach Kaukazu Północnego i w samej Czeczenii, które powodują, że cudzoziemcy przyjeżdżają do Polski głównie z przyczyn ekonomicznych, co nie stanowi podstawy by mogli otrzymać ochronę międzynarodową.

Aktualna sytuacja w Czeczenii

Po oficjalnym zakończeniu operacji kontrterrorystycznej na terytorium Czeczenii w dniu 16 kwietnia 2009 r. kolejne argumenty o prowadzonych przez Rosję działaniach wojennych i uciskaniu Czeczenów zostały oddalone. Bezsprzeczne pozostaje fakt, że

Ramzan Kadyrow jest prorosyjskim prezydentem republiki mającym mandat rządu do co najmniej 2016 r.³⁹

Działania obecnego prezydenta Kadyrowa, we współpracy z Moskwą, mają za zadanie pokazać światu, że rejon północnego Kaukazu może być atrakcyjny zarówno dla jego mieszkańców jak i potencjalnych turystów. W ostatnich miesiącach w mediach wielokrotnie pojawiały się informacje o interesujących planach inwestycyjnych, które mają być realizowane na tamtym obszarze.

Próby ocieplenia klimatu i atmosfery w Czeczenii podejmowane są między innymi poprzez organizację imprez sportowych (mecz pomiędzy weteranami Brazylii a piłkarzami z klubu Terek Grozny⁴⁰), inwestycje mieszkaniowe⁴¹ czy plany budowy obiektów sportowych⁴².

Na terytorium Północnego Kaukazu nadal jednak dochodzi do zamachów, głównie na funkcjonariuszy milicji czy wojska. Jak informuje Portal Spraw Zagranicznych w styczniu 2011 r. na Północnym Kaukazie zginęły 84 osoby, a 160 zostało rannych. Zamachy terrorystyczne na terytorium Federacji Rosyjskiej przeprowadzane są przez bojowników działających w podziemiu, głównie pod dowództwem Dokku Umarova. Ostatnim głośnym zamachem był samobójczy atak na lotnisku Domodiedowo w Moskwie 24 stycznia 2011 r., w którym zginęło 36 cywili.

Ramzan Kadyrow przez większość społeczeństwa postrzegany jest jako dobry przywódca, a hasła niepodległościowe podnoszone są przeważnie przez Czeczenów przebywających poza granicami republiki, głównie w krajach europejskich. Mieszkańcy Czeczenii chcą po prostu żyć w spokoju, mieć pracę i nie bać się o własne bezpieczeństwo, co daje im obecny przywódca. *„Zwykli ludzie coraz bardziej gotowi są wierzyć Ramzanowi walczącemu z „szatanami, którzy są wśród nas”.* Wierzą, bo widzą, że na

³⁹ Internetowa Agencja Radiowa, *Ramzan Kadyrow prezydentem Czeczenii, bo Rosja tak chciała*, 05 marca 2011 r., w: <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/322452,Ramzan-Kadyrow-prezydentem-Czeczeni-bo-Rosja-tak-chciala>, dostęp: marzec 2011

⁴⁰ Tenże, *Drużyna Czeczenii przegrała z gwiazdami brazylijskiego futbolu*, 08 marca 2011 r., w: <http://www.psz.pl/tekst-36895/Druzyna-Czeczenii-przegrala-z-gwiazdami-brazylijskiego-futbolu>, dostęp: marzec 2011

zobacz również RIA Novosti, *Gullit, Romario i Bebeto rozerwali krwawego przywódcę*, 09 marca 2011 r., w: <http://www.tvn24.pl/0,1695269,0,1,gullit--romario-i-bebeto-rozerwali-krwawego-przywodce,wiadomosc.html>, dostęp: marzec 2011

⁴¹ PAP, *Firma z Abu Dhabi zainwestuje setki milionów dolarów w ... Czeczenii*, w: http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/489420,firma_z_abu_dhabi_zainwestuje_setki_milionow_dolarow_w_czeczenii.html, dostęp: marzec 2011

⁴² PAP, *Narty w Czeczenii?*, w: <http://www.newsweek.pl/narty/artykuly/narty-aktualnosci/narty-w-czeczenii-68468,1>, dostęp: marzec 2011

ulicach panuje względny spokój. W końcu można wyjść wieczorem na spacer. Gotowi są zaakceptować każdą władzę, byle nie wybuchła nowa wojna.”⁴³

IV. Opieka nad cudzoziemcami i jej finansowanie

4.1 Pomoc dla cudzoziemców starających się o status uchodźcy

Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce mogą otrzymywać pomoc określoną w rozdziale 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pomoc ta obejmuje pomoc socjalną, opiekę medyczną oraz może obejmować pomoc w dobrowolnym powrocie do kraju pochodzenia. Przysługuje ona wnioskodawcy oraz osobom, które są objęte wnioskiem, przez cały okres trwania procedury oraz przez 2 miesiące od otrzymania decyzji ostatecznej w sprawie nadania statusu uchodźcy lub 14 dni w przypadku otrzymania decyzji o umorzeniu postępowania. Jeżeli cudzoziemiec po otrzymaniu decyzji ostatecznej zwrócił się do Szefa Urzędu z wnioskiem o pomoc w dobrowolnej repatriacji do kraju pochodzenia przysługuje mu ona do dnia wyjazdu z Polski zorganizowanego przez Szefa Urzędu. Cudzoziemiec może otrzymywać pomoc socjalną w ośrodku oraz poza nim.

Pomoc osobom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy nie jest udzielana obligatoryjnie, jednak wielu cudzoziemców z niej korzysta. Głównie są to osoby pochodzące z Rosji (narodowości czeczeńskiej lub inguskiej) oraz w ostatnich latach (od roku 2009) z Gruzji. Osoby z innych krajów często nie chcą sięgać po pomoc, gdyż są w stanie samodzielnie utrzymać się na terytorium Polski podczas trwania procedury, a zgodnie z przepisami mają tylko obowiązek podać Szefowi Urzędu swój aktualny adres zamieszkania, by organ mógł pod niego doręczyć decyzję w jego sprawie.

Cudzoziemcy mogą również otrzymywać „*pomoc udzielaną poza ośrodkiem, polegającą na wypłacie świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem kosztów opieki medycznej*”.⁴⁴ Osoby te otrzymują określoną kwotę pieniędzy wypłacaną co miesiąc, za którą muszą utrzymać siebie i swoją rodzinę poza ośrodkiem. Wysokość świadczenia pieniężnego wynosi od 12,50 zł do 25 zł dziennie na osobę, w zależności od liczności rodziny.⁴⁵ Przykładowo czteroosobowa rodzina otrzyma miesięcznie około 1500 zł, za które powinna wynająć mieszkanie, zakupić wyżywienie, środki czystości, opłacić

⁴³ *Tamże*, s.229

⁴⁴ Art. 71 ust. 1 pkt. ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

⁴⁵ *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy*, Dz. U. 2009 Nr 80 poz. 674

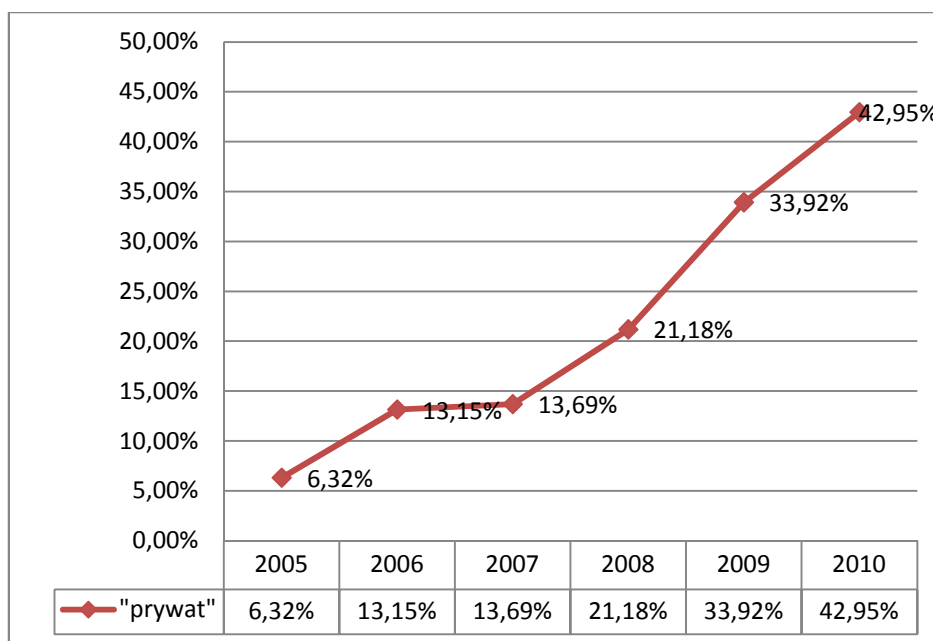
rachunki, kupić odzież a także materiały dydaktyczne dla dzieci⁴⁶, jeżeli te są w wieku szkolnym.

Świadczenia poza ośrodkiem mają dwa główne argumenty pozytywne zarówno dla osób starających się o status jak i dla polskiego społeczeństwa:

- ✓ po pierwsze mieszkanie poza ośrodkiem pomaga szybciej zintegrować się z polskim społeczeństwem oraz uczy odpowiedzialności za swoje życie w obcym państwie a także zmusza do radzenia sobie w trudnych życiowych sytuacjach;
- ✓ koszt utrzymania cudzoziemca na świadczeniach poza ośrodkiem jest zdecydowanie niższy niż jego zakwaterowanie w ośrodku, co powoduje mniejsze wydatki z budżetu państwa.

Wydaje się więc, że świadczenia poza ośrodkiem można by określić polskim przysłowiem „*wilk syty i owca cała*”. Pomimo, że wypłacane świadczenia nie są wysokie, jednak z biegiem czasu zaczęły cieszyć się wśród cudzoziemców coraz większą popularnością.

Wyk.11 Średnia liczba cudzoziemców korzystających ze świadczeń poza ośrodkiem w stosunku do wszystkich osób objętych pomocą socjalną Urzędu do Spraw Cudzoziemców w latach 2005-2010

źródło: opracowanie własne na podstawie danych DPS UdSC

Jak można zaobserwować na powyższym wykresie od 2008 roku liczba osób na świadczeniach poza ośrodkiem rosła w stosunku do roku poprzedniego. Wzrost ten był

⁴⁶ Od dnia 01 stycznia 2012 r. zakup materiałów dydaktycznych dla dzieci osób na świadczeniach poza ośrodkiem finansuje Urząd do Spraw Cudzoziemców

spowodowany między innymi zwiększoną popularnością tego rodzaju świadczeń oraz zmianą przepisów ułatwiającą otrzymanie tej formy pomocy.

4.1.1 Pomoc realizowana w ośrodku dla cudzoziemców

Cudzoziemcy, korzystający z pomocy w ośrodkach dla cudzoziemców mają zapewnione:

- ✓ zakwaterowanie;
- ✓ całodzielne zbiorowe wyżywienie lub w odpowiednich przypadkach ekwiwalent pieniężny w zamian za wyżywienie w wysokości „wsadu do kotła” tj. 9 zł dziennie;
- ✓ kieszonkowe na drobne wydatki osobiste w wysokości 50 zł miesięcznie;
- ✓ pomoc pieniężną na zakup środków czystości i higieny osobistej w wysokości 20 zł miesięcznie;
- ✓ jednorazową pomoc pieniężną na zakup odzieży lub obuwia w wysokości 140 zł;
- ✓ naukę języka polskiego i materiały niezbędne do nauki;
- ✓ pomoce dydaktyczne dla dzieci uczących się w publicznych placówkach oświatowych;
- ✓ finansowanie przejazdów transportem publicznym w celach leczenia, wzięcia udziału w postępowaniu (np. dojazd na wywiad) lub innych uzasadnionych przypadkach.⁴⁷

Dodatkowo pokrywane mogą być koszty zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych dla dzieci. Za działania na rzecz ośrodka mieszkańcy można przyznać dodatkową pomoc w postaci dodatkowego kieszonkowego raz w miesiącu. Każdej osobie będącej w procedurze o nadanie statusu uchodźcy zapewniana jest również opieka medyczna. Obejmuje ona wszystkie świadczenia opieki zdrowotnej (w tym rehabilitacje), które przysługują osobom posiadającym ubezpieczenie zdrowotne za wyjątkiem leczenia uzdrowiskowego.

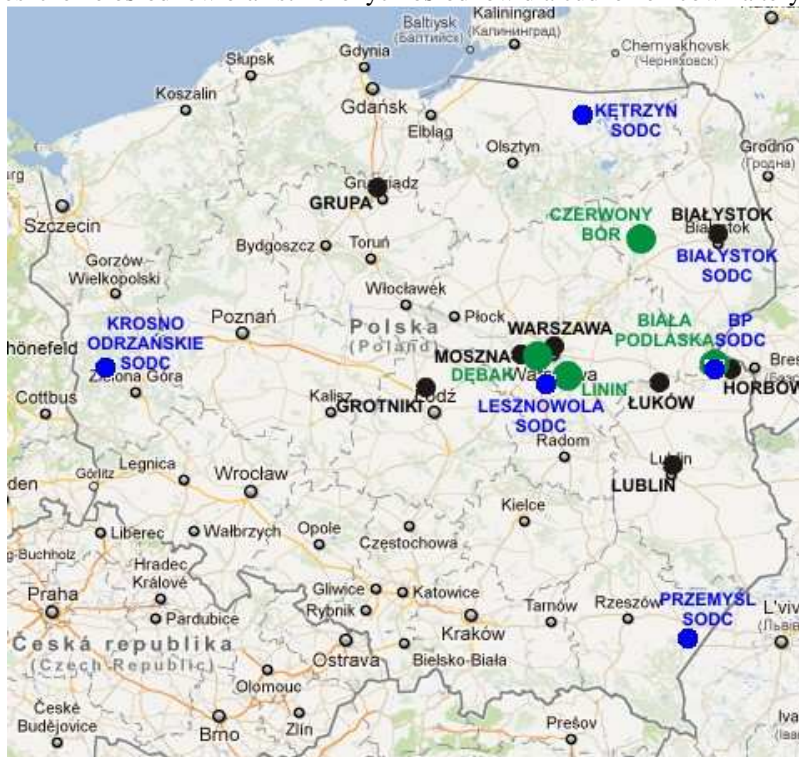
Cudzoziemcy mogą zamieszkać w ośrodku dla cudzoziemców. W chwili obecnej Urząd do Spraw Cudzoziemców posiada 12 ośrodków dla cudzoziemców z czego 4 są własnością Skarbu Państwa⁴⁸, a 8 prowadzonych jest przez osoby prawne wyłonione w ramach przetargu⁴⁹.

⁴⁷ Szczegóły udzielanej pomocy socjalnej opisuje art. 71 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*, a wysokość pomocy określona jest w Rozporządzeniu w sprawie wysokości pomocy..., *dz. cyt.*

⁴⁸ Ośrodki recepcyjne w Białej Podlaskiej oraz Dębaku, w Lininie, w Czerwonym Borze

⁴⁹ Ośrodki znajdujące się w: Grotnikach (woj. łódzkie), Grupie (woj. kujawsko-pomorskie), Warszawie, Mosznej (woj. mazowieckie), Lublinie, Łukowie, kolonii Horbów (woj. lubelskie), Białymstoku (woj. podlaskie)

Rys.2 Rozmieszczenie ośrodków oraz strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców na terytorium Polski

źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Google maps

Osoby, które złożyły pierwszy wniosek o nadanie statusu uchodźcy w Polsce na przejściu granicznym w Terespolu są kierowane do ośrodka w Białej Podlaskiej (oddalonego o ok. 40 km od przejścia granicznego). Ośrodek ten pełni rolę recepcyjną (obok ośrodka w Dębaku pełniącego funkcję recepcyjną dla cudzoziemców przekazywanych w ramach rozporządzenia Dublin II), tzn., że cudzoziemcy pozostają w nim tylko przez kilka tygodni. Jest to okres, w którym są poddawani odpowiednim badaniom lekarskim czy wywiadowi statusowemu. Powstanie ośrodka Urzędu do Spraw Cudzoziemców blisko wschodniej granicy Polski z Białorusią, przez którą przyjeżdża najwięcej osób składających wnioski o status, miało na celu połączenie wielu zadań realizowanych wcześniej w różnych miejscach.

W ośrodkach cudzoziemcy są zakwaterowani w pokojach (jeden pokój na jedną rodzinę lub na kilka osób samotnych) wyposażonych w łóżka, stół, krzesła, szafy. Posiadają dostęp do kuchni, węzłów sanitarnych (czasami są one w pokojach). Na terenie ośrodka znajduje się plac zabaw dla dzieci, boiska czy świetlica. Cudzoziemcy również 3 posiłki dziennie. Warto dodać, że osoby mieszkające w ośrodku nie opłacają żadnych rachunków, a o czystość i porządek w miejscach ogólnodostępnych dbają pracownicy firmy sprzątającej bądź także sami cudzoziemcy. Niestety zapewnianie pełnego wikt i opierunku cudzoziemcom w ośrodku powoduje, że nie dbają oni o powierzone im mienie,

przez co wyrządzane szkody powodują konieczność wydatkowania dużych kwot z budżetu państwa.

Osoby z ośrodka w Białej Podlaskiej przenoszone są do ośrodków pobytowych w Polsce, gdzie oczekują na decyzję w swojej sprawie.

Rys.3 Budynek ośrodka dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej z placem zabaw i wielofunkcyjnym boiskiem

aut. N. Rafalik

Ocena warunków w Polsce w oczach cudzoziemców

Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców (UNHCR) od 2005 r. przeprowadza, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami rządowymi, badania polegające na wizytacji ośrodków dla cudzoziemców i rozmowach z ich mieszkańcami. Mają one na celu zebranie uwag i sugestii dotyczących ich potrzeb oraz oceny przez nich warunków zakwaterowania. Badania są prowadzone w różnych grupach wiekowych z podziałem na płeć. Ostatnim dokumentem opublikowanym przez UNHCR z Promocji zagadnień, wieku, płci i różnorodności (AGDM, Age, Gender and Diversity Mainstreaming) jest sprawozdanie „*Być uchodźcą*” z 2009 roku.

Zgodnie z nim Polska jest obecnie krajem, który może być uznawany za przykład w regionie Europy Środkowej⁵⁰ w zakresie wprowadzania dobrych praktyk, szczególnie w dziedzinie edukacji dzieci uchodźców, w której to jeszcze w roku 2005 miała bardzo dużo problemów. W sprawozdaniu została również zauważona wciąż rosnąca jakość opieki medycznej sprawowanej nad cudzoziemcami. Pomimo uwag, które zgłaszają zainteresowani, należy mieć świadomość, że jakość usług medycznych w Polsce w odniesieniu do każdego jej obywatela również pozostawia wiele do życzenia, jednak cudzoziemcy często mają dużo łatwiejszy i szybszy dostęp do badań specjalistycznych (płatności dokonuje się z funduszu UdSC co trwa szybciej niż finansowanie z NFZ).

⁵⁰ Regionalne Przedstawicielstwo UNHCR na Europę Środkową z siedzibą w Budapeszcie obejmuje następujące kraje: Bułgarię, Republikę Czeską, Polskę, Rumunię, Słowację, Słowenię oraz Węgry

Zespoły Wielozadaniowe spotykające się z cudzoziemcami w ramach badań UNHCR w ośrodkach otrzymały od cudzoziemców informacje, że warunki panujące w ośrodkach znacznie się poprawiły, a także w wielu z nich otwarto sale przedszkolne umożliwiające dzieciom spędzanie wolnego czasu. Zapewniono także odpowiednie wyposażenie placu zabaw na ich terenie. Wśród zaleceń w celu poprawy warunków panujących w ośrodkach oraz warunków integracji znalazły się między innymi:

- ✓ zapewnienie dostępu do skutecznej i nieodpłatnej pomocy prawnej;
- ✓ wprowadzenie szkoleń zawodowych w ramach pre-integracji, aby poprawić sytuację beneficjentów na rynku pracy;
- ✓ poprawa sytuacji osób objętych ochroną międzynarodową w Polsce w zakresie dostępu do mieszkań prywatnych i socjalnych, aby ułatwić im integrację.⁵¹

4.1.2 Prawa i obowiązki cudzoziemca przebywającego w ośrodku

Jeżeli cudzoziemiec zdecyduje się na zamieszkanie w jednym z ośrodków, to zgodnie z zapisem art. 82 ustawy jest zobowiązany do przestrzegania regulaminu pobytu, który został określony Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.⁵² Zgodnie z nim osoba kwaterowana jest w ośrodku. Zgodnie z zapisami regulaminu cudzoziemcowi zapewnia się między innymi dostęp do informacji o organizacjach, które zajmują się pomocą cudzoziemcom oraz zobowiązuje się go do dbania o higienę, przestrzegania ciszy nocnej czy powrotu do ośrodka przed godziną 23. Regulamin określa również szereg czynów, które na terenie ośrodka są zabronione np.:

- ✓ posiadanie i spożywanie napojów alkoholowych;
- ✓ przyjmowanie na nocleg osób nieuprawnionych do przebywania w ośrodku;
- ✓ samowolne przenoszenie wyposażenia pomieszczeń mieszkalnych ośrodka czy niszczenie mienia ośrodka.⁵³

Jednak jak wynika z doświadczenia cudzoziemcy mieszkający w ośrodkach zauważają tylko przysługujące im prawa. Mieszkańcy ośrodków dość często łamią postanowienia regulaminu, nie zważając na określone w nim ich obowiązki.

Najczęstszymi przyczynami naruszania regulaminu przez cudzoziemców są:

⁵¹ Więcej o ocenie Polski w kwestiach zapewniania pomocy cudzoziemcom zobacz w: UNHCR, *Być uchodźcą. Życie uchodźców i osób starających się o nadanie statusu uchodźcy w Europie Środkowej*, Sprawozdanie 2009, Dokument opublikowany przez Regionalne Przedstawicielstwo UNHCR na Europę Środkową, Budapeszt, sierpień 2010 r., s.36-45

⁵² *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 maja 2009 r. w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy*, (Dz. U. 2009 Nr 71 poz. 616

⁵³ Więcej zobacz §13 Regulaminu pobytu w ośrodku..., *dz. cyt.*

- ✓ pozostawianie małoletnich bez opieki;
- ✓ powroty do ośrodka po godzinie 23 (często w środku nocy);
- ✓ zakłócanie porządku publicznego czy posiadanie i spożywanie alkoholu na terenie ośrodka.

Jeżeli cudzoziemiec nie stosuje się do zapisów regulaminu pobytu w ośrodku może otrzymać pisemne upomnienie. W przypadku, gdy jego zachowanie nie ulega poprawie, osobę taką można pozbawić pomocy socjalnej poprzez wydanie przez Szefa Urzędu decyzji w sprawie pozbawienia pomocy socjalnej z rygiem natychmiastowej wykonalności. Pomoc socjalną można jednokrotnie przywrócić.⁵⁴ Powyższe rozwiązania mają za zadanie zdyscyplinować osoby, które nie chcą stosować się do przepisów zawartych w Regulaminie i w sposób rażąco naruszają zasady współżycia społecznego w ośrodku. Jest to jedno z niewielu narzędzi, które mają wpływ na zwalczanie oraz zapobieganie powstawaniu nieprawidłowych zachowań cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy.

4.1.3 Konflikty cudzoziemców ze społecznością lokalną

Cudzoziemcy przebywają w ośrodkach wśród kilkudziesięciu (wcześniej kilkuset) innych osób tego samego obywatelstwa. Taka sytuacja powoduje, że ich integracja ze społecznościami lokalnymi jest utrudniona i może prowadzić do konfliktów. Niektóre z nich miały wydźwięk słyszalny w całej Polsce.

Jednym z głośniejszych w ostatnim okresie był konflikt w Łomży, który rozpoczął się od wystąpienia posła Lecha Kołakowskiego z Prawa i Sprawiedliwości do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców z wnioskiem o likwidację ośrodka dla cudzoziemców. Swoją prośbę poseł uzasadniał problemami finansowymi przeznaczonymi na integrację, a także sugerował konflikty cudzoziemców z prawem.⁵⁵ Po tym wydarzeniu na terenie miasta Łomży zostały pobite dwie Czeczenki⁵⁶ a mieszkańcy rozpoczęli ataki na uchodźców na internetowych forach. W odpowiedzi młodzi Czeczeni z ośrodka mówili, że „*sami zrobią porządek*” i potrafią „*zapewnić swoim rodzinom spokój*”.⁵⁷ Pomimo działań władz samorządowych, fundacji Ocalenie oraz służb porządkowych konflikt trwał. Kolejnym objawem niechęci do mieszkańców ośrodka dla cudzoziemców było pojawienie

⁵⁴ Rozwiązania te zawarte są w art. 76-78 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

⁵⁵ E. Sokólska, *PiS chce wyrzucić uchodźców*, 25 września 2009 r.

w: http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,35250,7080965,PiS_chce_wyrzucic_uchodzcow.html, dostęp: marzec 2011

⁵⁶ Tenże, *Atak na Czeczenów*, 28 września 2009 r.,

w: http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,35235,7089039,Atak_na_Czeczenow.html, dostęp: marzec 2011

⁵⁷ J. Klimowicz, *Zasiał nienawiść*, 30 września 2009 r.,

w: http://wyborcza.pl/1,76842,7093391,Zasial_nienawisc.html, dostęp: marzec 2011

się w internecie kilku odcinków amatorskich filmików pt. „*Żywot Czeczena*”. Pokazywały one Czeczenów jako „*nierobów wyłącznie żyjących na nasz koszt, a ich kobiety zajmujących się jedynie rodzeniem małych terrorystów*”. Ich autor usłyszał zarzut nawoływania do nienawiści na tle narodowościowym oraz zarzut publicznego znieważenia grupy ludności ze względu na jej pochodzenie.⁵⁸ W autobusach miejskich pojawiły się naklejki o treści „*Czeczen dostaje więcej zasiłku niż ty na dwóch etatach*”, które rozklejali dwaj uczniowie łomżyńskiej szkoły średniej.⁵⁹ Poseł Lech Kołakowski, po oskarżeniach o wkład w wywołanie fali nienawiści, spotkał się z przedstawicielami fundacji Ocalenie, by porozmawiać o możliwościach udzielenia pomocy cudzoziemcom.⁶⁰ Ostatecznie ośrodek w Łomży został zamknięty jesienią 2010 r. ze względu na przegraną w przetargu na prowadzenie ośrodków zorganizowanym przez Urząd do Spraw Cudzoziemców. Mieszkańcy zostali przeniesieni do innych placówek zlokalizowanych na terenie kraju, jednak większość z nich pozostała w Łomży na „*świadczeniach poza ośrodkiem*” bądź zamieszkała w oddalonym o ok. 15 km od miasta ośrodku w Czerwonym Borze.

Stosunek społeczności lokalnych do cudzoziemców ma pokazać pilotażowy projekt monitorowania internetu pod kątem aktów wrogości wobec mniejszości etnicznych czy religijnych prowadzony przez Fundację Wiedza Lokalna wraz z Fundacją Ocalenie. Projekt ma zakończyć się w czerwcu 2011 r. i dać odpowiedź jak postrzegamy uchodźców. Badania przeprowadzane są na terenie województwa podlaskiego. Pierwsze analizy tekstów umieszczanych na forach internetowych pokazują podejście do cudzoziemców na zasadzie „*nic do nich nie mam, ale ...*”. To „*ale*” dotyczy zasiłków i pomocy jaką otrzymują uchodźcy oraz spraw związanych z bezpieczeństwem. Zgodnie z wpisami, Czeczeni przejawiają agresję wobec innych osób grożąc im nożami. Forumowicze określają ich mianem terrorystów, nożowników czy brudasów.⁶¹

Przeglądając prasę lokalną częściej spotkamy się z informacjami dotyczącymi konfliktów mieszkańców ośrodków ze społecznością. Ze względu na specyfikę

⁵⁸ A. Piedziewicz, *Są prokuratorskie zarzuty za „Żywot Czeczena”*, w: <http://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-sa-prokuratorskie-zarzuty-za-zywot-czeczena,nId,316132>, dostęp: marzec 2011

⁵⁹ MDZ, *Czeczen dostaje więcej zasiłku niż ty na dwóch etatach*, w: <http://www.wspolczesna.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100301/REG20/565322101>, dostęp: marzec 2011

⁶⁰ E. Sokólska, *Chciał usunąć Czeczenów, teraz im pomaga*, 06 października 2010 r., w: http://wyborcza.pl/1,76842,7113840,Chcial_usunac_Czeczenow__teraz_im_pomaga.html, dostęp: marzec 2011

⁶¹ Zob. J. Klimowicz, *Raport mniejszości. Nic do nich nie mam, ale...*, 25 stycznia 2011 r., w: http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,90711,9003949,Raport_mniejszosci__Nic_do_nich_nie_mam__ale___.html, dostęp: marzec 2011, oraz *Tenże, Specjalny program sprawdzi, ile nienawiści jest w internecie*, 16 lutego 2011 r., w: http://wyborcza.pl/1,75478,9113379,Specjalny_program_sprawdzi__ile_nienawisci_jest_w.html, dostęp: marzec 2011

mieszkańców ośrodków (osób znacznie różniących się od Polaków kulturowo oraz religijnie) konflikty zawsze będą miały miejsce, jednak rolą i zadaniem władz powinno być podejmowanie działań by dochodziło do nich jak najrzadziej bądź wcale. Można to osiągnąć między innymi poprzez działania integracyjne oraz edukacyjne prowadzone dla obydwu stron.

4.2 Koszty utrzymania cudzoziemców

Warto omówić kwestię utrzymania cudzoziemców starających się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce oraz tych, którzy otrzymali jedną z form ochrony międzynarodowej. Nie sposób policzyć wszystkich kosztów, ponieważ poza budżetem Urzędu do Spraw Cudzoziemców należałoby doliczyć środki finansowe przeznaczone na działalność Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców i Aresztów w Celu Wydalenia. Pod uwagę należy wziąć również pieniądze przeznaczane na pomoc osobom, które otrzymały jedną z form ochrony międzynarodowej w Polsce czy pomoc społeczną, z której cudzoziemcy bardzo często korzystają. Uwzględnić powinno się także środki przeznaczane na działalność setek organizacji pozarządowych, realizujących różne programy skierowane do cudzoziemców.

Na podstawie danych z wyniku przetargu na prowadzenie, zakwaterowanie i wyżywienie cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w RP z roku 2010 średnia cena utrzymania cudzoziemca zamieszkującego w ośrodku wynosi około 40 złotych brutto za dobę. Jednocześnie w latach 2007-2010 średnia liczba osób przebywających w nich na świadczeniach wynosiła:

- 2007 r. – 3943 osoby/dziennie
- 2008 r. – 5205 osób / dziennie
- 2009 r. – 3782 osoby / dziennie
- 2010 r. - 2254 osoby / dziennie⁶²

Biorąc pod uwagę, że część z tych cudzoziemców (ok. 50%) obecnie otrzymuje ekwiwalent pieniężny w zamian za wyżywienie, ich koszt utrzymania spada o ok. 10 zł/osobę/dzień. Na podstawie powyższych danych wynika, że koszty zakwaterowania i wyżywienia uchodźców w ośrodkach wynosiły ok. 50 mln zł w 2007 r., 66 mln zł w 2008 r., 48 mln zł w 2009 r. i prawie 30 mln zł w 2010 r. Do tego należy

⁶² Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Pomocy Socjalnej Urzędu do Spraw Cudzoziemców

doliczyć środki finansowe przeznaczone na wypłatę świadczeń pieniężnych na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium RP co stanowi również równowartość od ok. 4 mln zł w roku 2007 do ok. 12 mln zł w 2010 r.⁶³

Trudno w tej chwili jednoznacznie określić wydatki budżetu państwa na utrzymanie cudzoziemców, którzy złożyli wniosek o nadanie statusu uchodźcy, ponieważ jest to dosyć skomplikowane. Powyżej nie uwzględniono m.in. kosztów:

- ✓ osobowych (pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców) oraz administracyjnych na prawidłowe funkcjonowanie Urzędu;
- ✓ wypłaty świadczeń dla cudzoziemców w postaci kieszonkowego (50 zł miesięcznie/osobę);
- ✓ wypłaty świadczeń na zakup środków czystości (20 zł miesięcznie/osobę);
- ✓ zakupu pomocy dydaktycznych;
- ✓ opieki medycznej (obecnie jest to kwota wypłacana ryczałtem na rzecz podwykonawcy tj. Centralnego Szpitala Klinicznego MSWiA za każdego cudzoziemca w wysokości 225 zł brutto miesięcznie) co stanowi kolejne kilka do kilkunastu milionów złotych rocznie.

Jednocześnie liczba cudzoziemców korzystających z pomocy socjalnej każdego dnia się zmienia i możemy opierać się tylko na wyliczonych średnich wartościach.

W związku z dużymi kosztami, jakie ponosi Skarb Państwa na utrzymanie cudzoziemców starających się o nadanie statusu uchodźcy uważam, że ograniczenie możliwości składania kolejnych wniosków lub po prostu realizowanie wydaleń cudzoziemców pozwoli obniżyć koszty. Skuteczna realizacja zadań ustawowych głównie przez Straż Graniczną spowoduje co najmniej **kilkanaście milionów złotych oszczędności rocznie (zgodnie z danymi, że w roku 2010 aż 1/3 cudzoziemców złożyła kolejne wnioski o nadanie statusu uchodźcy).**⁶⁴

Powyższe założenia potwierdzają opisywane wcześniej dane uzyskane z Departamentu Pomocy Socjalnej Urzędu do Spraw Cudzoziemców, które mówią, że prawie 1000 cudzoziemców objętych jest pomocą socjalną oraz opieką medyczną, pomimo otrzymania ostatecznej decyzji o wydaleniu z terytorium RP. Jednocześnie cudzoziemcy

⁶³ Wszystkie wyliczenia własne, na podstawie dostępnych wyników przetargów organizowanych przez Urząd do Spraw Cudzoziemców, a także kwot podanych w Rozporządzeniu MSWiA w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców..., *dz. cyt.*

⁶⁴ trudno oszacować ile osób, która złożyła kolejne wnioski korzysta ze świadczeń socjalnych jednak można założyć, że większość z nich gdyż głównie to jest przyczyną takiego postępowania. Koszty, które można oszczędzić mogą być większe niż 1/3, gdyż duża grupa osób które po raz pierwszy ubiegają się o status bardzo szybko wyjeżdża z Polski i nie korzysta z pomocy socjalnej.

Ci są wpisani w wykaz osób niepożądanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz krajów strefy Schengen co stanowi pewien paradoks.

V. Nadużywanie procedury o nadanie statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

5.1 Składanie kolejnych wniosków o NSUCH

Zgodnie z ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej każdy cudzoziemiec ma prawo do złożenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy (za wyjątkiem osoby, która ten status na terytorium RP już otrzymała). Przepisy nie określają ilości kolejnych wniosków jakie mogą złożyć potencjalni uchodźcy, w związku z czym Ci próbują nadużywać procedury w sprawie nadania statusu uchodźcy.

Najczęściej dzieje się to wśród osób, które otrzymały decyzję ostateczną w sprawie nadania statusu uchodźcy o odmowie nadania statusu uchodźcy, odmowie udzielenia ochrony uzupełniającej, odmowie udzielenia zgody na pobyt tolerowany oraz o wydaleniu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Osoba ta powinna opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania decyzji w tej sprawie.⁶⁵ Jednak istnieją pewne nieścisłości w samej ustawie, ponieważ pomimo że w art. 48 ust. 4 wskazany jest 30 dniowy termin do którego cudzoziemiec powinien opuścić Polskę, to artykuł 74 ust. 1 tejże ustawy mówi, że pomoc socjalną i opiekę medyczną zapewnia się w okresie trwania postępowania o nadanie statusu uchodźcy oraz przez okres 2 miesięcy od dnia doręczenia decyzji ostatecznej w tej sprawie. Osobę, wobec której Szef Urzędu wydał decyzję o wydaleniu nie obowiązuje termin 30 dniowy, jeżeli przed upływem tego okresu zgłosi pisemnie chęć dobrowolnego powrotu. W takim przypadku termin 30 dniowy ulega automatycznemu przedłużeniu do dnia aż Szef Urzędu zorganizuje dobrowolny wyjazd do kraju pochodzenia.

W związku z otrzymaniem decyzji o wydaleniu cudzoziemiec po raz kolejny składa wniosek o nadanie statusu uchodźcy. Zgodnie z ustawą wszczęcie postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy powoduje, że cudzoziemiec ponownie nabywa prawa do pomocy socjalnej oraz opieki medycznej pomimo, że decyzja o wydaleniu nadal jest prawomocna. Wyjątek stanowi sytuacja, w której cudzoziemiec podczas składania kolejnego wniosku o status uchodźcy złoży „wniosek o wstrzymanie decyzji o wydaleniu”. Szef Urzędu w ciągu 5 dni od dnia otrzymania wniosku powinien wydać decyzję w sprawie wstrzymania bądź odmowy wstrzymania decyzji o wydaleniu. Cudzoziemcy rozpoczynając kolejną

⁶⁵ Art. 48 ust. 4 ustawy o udzielaniu..., dz. cyt.

procedurę w sprawie nadania azylu zazwyczaj powołują się na te same okoliczności, które były już wcześniej rozpatrywane przez organy I i II instancji.

Niestety dane UdSC dotyczące odpowiednich lat, publikowane są w różnej formie i nie można w nich odnaleźć dokładnej ilości osób, które ponownie złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w ostatnich latach. Z dostępnych informacji udało się ustalić, że w roku 2007 na 10044 osób objętych wszystkimi złożonymi wnioskami aż 2842 cudzoziemców obejmowały kolejne wnioski czyli ponad 28%. W roku 2008 na 8517 osób około 1500 to postępowania wszczęte po raz kolejny co stanowi ok. 17%. Z danych za 2009 r. nie jest możliwe wyodrębnienie kolejnych procedur jednak w roku ostatnim tj. 2010 na 6534 osoby, 2204 cudzoziemców (prawie 34%) złożyło wniosek o nadanie statusu uchodźcy po raz kolejny.

Tab.4 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców znajdujących się w kolejnej procedurze o nadanie statusu uchodźcy, którzy otrzymali co najmniej jedną ostateczną decyzję o wydaleniu z terytorium RP

Ośrodek	Rosja/Czeczenia	Gruzja	Inne	SUMA
Białystok	155	8	1	164
Czerwony Bór	40	10	0	50
Dębak	82	35	26	143
Grotniki	0	0	1	1
Grupa	20	22	0	42
Horbów	7	0	1	8
Leonów - Niemce	65	0	0	65
Linin	74	0	0	74
Lublin				51
Łuków	74	17	8	99
Moszna	104	1	8	113
Warszawa - Targówek	0	1	0	1
TABOROWA prywatnie				180
				991

źródło: opracowanie własne na podstawie danych DPS UdSC luty-marzec 2011 r.

Powyższa tabela przedstawia liczbę cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Polsce, którzy otrzymali co najmniej jedną negatywną decyzję ostateczną i rozpoczęta została wobec nich kolejna procedura. Osoby te nadal korzystają z pomocy socjalnej oraz opieki medycznej. Biorąc pod uwagę, że w okresie luty-marzec 2011 pod opieką Departamentu Pomocy Socjalnej UdSC znajdowało się

średnio 3200 cudzoziemców, uchodźcy w kolejnych procedurach stanowią aż jedną trzecią (ok. 31%) z nich.⁶⁶

Ośrodki dla cudzoziemców Urzędu do Spraw Cudzoziemców znajdują się obecnie na terenie trzech oddziałów Straży Granicznej: nadwiślańskiego, nadbużańskiego oraz podlaskiego. Poniższe dane przedstawiają ilu cudzoziemców w kolejnych procedurach znajduje się na terytorium poszczególnych oddziałów.

Tab.5 Liczba cudzoziemców znajdujących się w ośrodkach lub na świadczeniach poza ośrodkiem kwalifikujących się do wydalenia z Polski podległych pod odpowiednie Oddziały Straży Granicznej

Oddział Straży Granicznej	Liczba cudzoziemców
nadbuzzański	223
nadwiślański	554
podlaski	214

źródło: opracowanie własne na podstawie danych DPS UdSC

Analizując powyższe dane można zauważyć, że najmniej „skutecznym” oddziałem Straży Granicznej, jeżeli chodzi o wydalenie cudzoziemców z terytorium RP, jest Nadwiślański Oddział SG. Najwięcej obcokrajowców w kolejnych procedurach, bo aż ok. 510⁶⁷ znajduje się w Warszawie lub jej pobliżu (Dębak, Moszna, Linin) co według mnie jest ogromnym zaskoczeniem. Na terenie Warszawy znajduje się zarówno Komenda Główna Straży Granicznej oraz Nadwiślański Oddział Straży Granicznej.

Przyjmując kolejne wnioski o nadanie statusu uchodźcy, organ przyjmujący postępuje zgodnie z przepisami, jednak pojawia się pytanie, czy nie należałoby zmienić postępowania w momencie składania kolejnego wniosku np. poprzez zatrzymanie cudzoziemca i umieszczenie go w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców i Areszcie w celu wydalenia, gdyż osoby te objęte są prawomocnymi decyzjami o wydaleniu z terytorium RP.

Właściwym będzie zestawienie i pokazanie skali zjawiska, porównując liczby dotyczące kolejnych wniosków o nadanie statusu uchodźcy z ilością decyzji o odmowie wstrzymania bądź wstrzymaniu decyzji o wydaleniu. Na podstawie niepełnych danych liczba osób objętych kolejnymi wnioskami za 3 lata (2007-2008 oraz 2010 r.) wyniosła około 6.500 cudzoziemców. Jednocześnie w latach 2006-2010 wydano 24 decyzje o odmowie wstrzymania wykonania decyzji o wydaleniu oraz 70 decyzji o wstrzymaniu

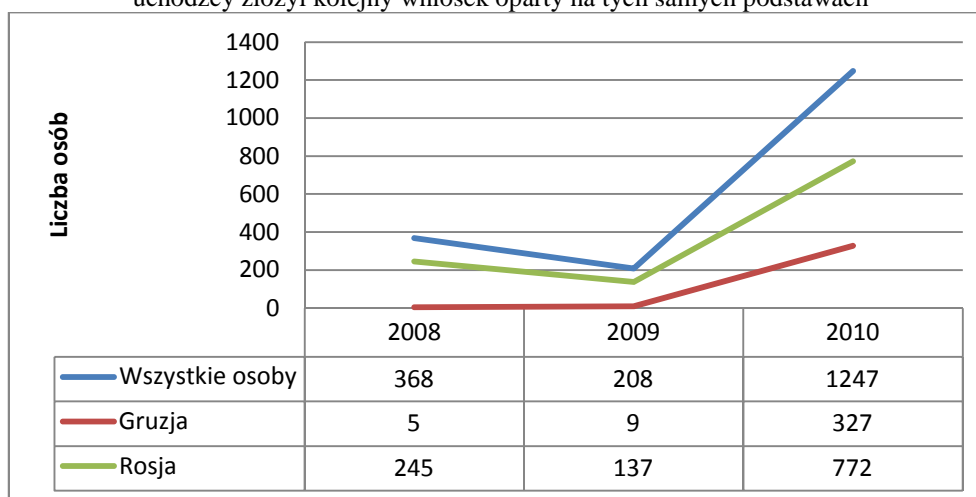
⁶⁶ Dane DPS UdSC

⁶⁷ Tamże

wykonania decyzji o wydaleniu. Łącznie zatem wydano 94 decyzje dotyczące około 300 osób.⁶⁸ Zgodnie z powyższymi danymi nasuwają się co najmniej dwa wnioski:

- ✓ liczba osób, która podczas składania kolejnego wniosku o nadanie statusu uchodźcy równocześnie składa wniosek o wstrzymanie decyzji o wydaleniu jest niewielka (znikomy procent biorąc pod uwagę, że do porównania mamy dane z 3 oraz 5 lat jednak pomimo tego różnica jest ogromna);
- ✓ Straż Graniczna powinna zatrzymać i wydalić z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej kilka tysięcy osób, które są/były objęte prawomocnymi decyzjami o wydaleniu. Nie ma żadnych przeciwwskazań, by czynności te były podejmowane od razu przy składaniu kolejnego wniosku o nadanie statusu.

Wyk.12 Liczba osób wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców umorzył postępowanie z powodu niedopuszczalności wniosku, gdyż wnioskodawca po otrzymaniu decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy złożył kolejny wniosek oparty na tych samych podstawach

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Powyższe dane, moim zdaniem, są zatrważające i pokazują, że polski system azylowy, a także realizacja obowiązków związanych z wydaleniami cudzoziemców, którzy nie powinni przebywać na terenie naszego kraju, stanowią spory problem i należałoby podjąć odpowiednie kroki by załatać dziury w istniejącym systemie.

Zdarza się również tak, że osoby, które otrzymały decyzję o wydaleniu i opuściły terytorium naszego kraju – bądź to wyjechały samowolnie lub w ramach dobrowolnej repatriacji czy zostały po prostu wydalone przez Straż Graniczną, próbują po raz kolejny wjechać do Polski składając wniosek azylowy (np. w Terespolu) Organ przyjmujący, czyli Komendant Placówki, nie ma podstawy prawnej by odmówić przyjęcia takiego wniosku.

⁶⁸ Urząd do Spraw Cudzoziemców udostępnił tylko dane dotyczące liczby decyzji jednak na podstawie analizy danych o liczbie osób za rok 2010 można wnioskować iż 94 decyzję obejmą około 300 osób. Ewentualna pomyłka o kilkadziesiąt osób nie ma jednak znaczenia w porównaniu z liczbą 6500 cudzoziemców za 3 lata.

W takiej sytuacji, jeżeli istnieją podstawy by podejrzewać, że cudzoziemiec próbuje wjechać na terytorium kraju a nie ma do tego podstaw, funkcjonariusze Straży Granicznej zatrzymują go i kierują wniosek do sądu o umieszczenie w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców ze względu na nadużycie procedury uchodźczej.

Powyższe postępowanie związane jest z przepisami zawartymi w ustawie o cudzoziemcach, która zobowiązuje odpowiednie organy do prowadzenia rejestrów, ewidencji i wykazów w sprawach cudzoziemców. Jednym z nich jest „wykaz cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany”⁶⁹, prowadzony przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Zgodnie z artykułem 128 ustawy o cudzoziemcach w wykazie tym umieszcza się dane osoby, wobec której zachodzą określone okoliczności. Jest nią między innymi sytuacja, w której została wydana decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy zawierająca orzeczenie o wydaleniu (dane te widnieją 3 bądź 5 lat).⁷⁰ Zgodnie z zapisami ustawy, rejestry, o których mowa w ustawie a także wykaz cudzoziemców niepożądanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, są tworzone i prowadzone przez Szefa Urzędu w systemie teleinformatycznym o nazwie „Pobyt”.

Rys.4 Ekran logowania do systemu „Pobyt”

⁶⁹ Art. 124 ust. 1 pkt. 4 ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.*

⁷⁰ Szerzej zobacz *Tamże*, Art. 128

Rys.5 Zakładka jednego z cudzoziemców w systemie „Pobyt” dotycząca postanowień i decyzji jakie zostały wydane dla jego osoby przez odpowiednie organy⁷¹

DANE OSOBY									
Lista osób		Lista wniosków		Lista postanowień i decyzji		Lista decyzji o świadczeniach		Lista dokumentów wejściowych	
Lista dokumentów wydanych			Lista adresów			Lista MRC			
Lista postanowień i decyzji:									
Lp.	Nr sys. wniosku	Typ wniosku	Nazwa decyzji/odwołania	Organ wydający/ przyjmujący	Data wydania/wplywu	Data odbioru/wydania	Nr osoby	Nazwisko	Imię
1		NSUCH	ODMOWA NADANIA STATUSU UCHODźCY I UDZIELENIE OCHRONY UZUPEŁNIAJĄCEJ	SZEF URZĘDU DS. CUDZOZIEMCÓW	2009-04-02				

Jednocześnie spełnienie warunku otrzymania przez cudzoziemca między innymi decyzji o wydaleniu bądź o odmowie nadania statusu uchodźcy zawierającej orzeczenie o wydaleniu powoduje wpisanie jego danych do Systemu Informacyjnego Schengen do celów odmowy wjazdu, które są przechowywane przez okres odpowiadający czasowi ich umieszczenia w wykazie cudzoziemców niepożądanych na terytorium RP⁷².

Jak wynika z przytoczonych powyżej zapisów ustawy osoby umieszczone w wykazie bądź w Systemie Informacyjnym Schengen do celów odmowy wjazdu nie powinny być wpuszczone na terytorium Polski bądź krajów obszaru Schengen przez okres obowiązywania ich wpisu. Jednakże w związku z brakiem podstaw do odmowy przyjęcia wniosku o nadanie statusu uchodźcy od takiej osoby, organ zobowiązany jest do wpuszczenia obywatela na terytorium RP, który de facto nie powinien na nim przebywać.

5.2 Przyjęcie ochrony kraju pochodzenia

Kolejnym zjawiskiem, któremu warto się przyjrzeć, są wyjazdy cudzoziemców posiadających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jedną z form ochrony międzynarodowej (status uchodźcy lub ochrona uzupełniająca) do kraju pochodzenia. Zjawisko to staje się coraz bardziej powszechne, a jednocześnie jest złamaniem przez uchodźców przepisów ustawy. Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w artykułach 21-22 oraz 102 określa warunki, po których stwierdzeniu przez właściwy organ pozbawia się cudzoziemca przyznanej mu formy ochrony. Głównymi przyczynami pozbawienia statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej są między innymi:

- ✓ dobrowolne przyjęcie przez cudzoziemca ochrony państwa, którego jest obywatelem (dot. statusu uchodźcy);

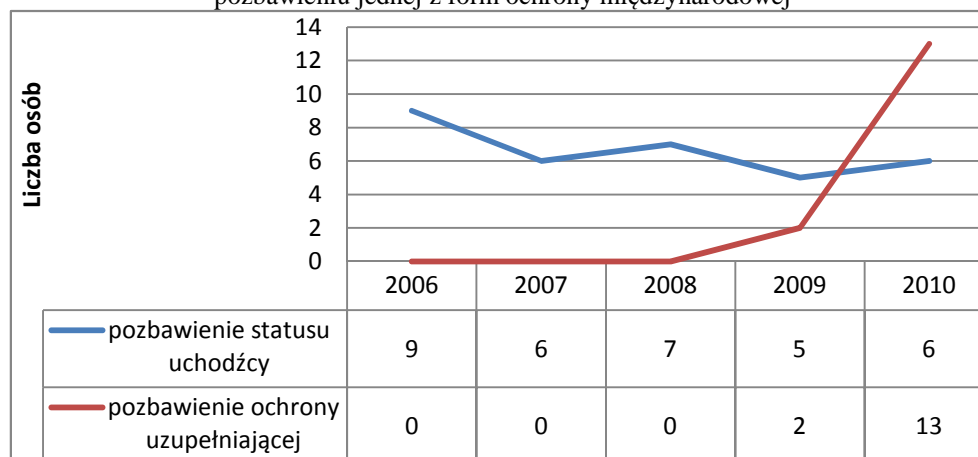
⁷¹ Zakładki umożliwiają wgląd m.in. w: listę osób, składane przez cudzoziemca wnioski oraz osoby nimi objęte, listę postanowień i decyzji, listę decyzji o świadczeniach, listę dokumentów wejściowych oraz wydanych cudzoziemcowi wraz z ich podglądem, adres zamieszkania cudzoziemca, jego dane i wiele innych.

⁷² Więcej zobacz art. 134a ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.*

- ✓ zmiana lub przestanie istnienia okoliczności, z powodu których była udzielona ochrona, w taki sposób, że nie jest ona już wymagana (dot. ochrony uzupełniającej).⁷³

Wszczęcie postępowania w sprawie pozbawienia statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej następuje z urzędu w przypadku podejrzenia przez organ, że co najmniej jeden z warunków określonych w ustawie został spełniony.

Wyk.13 Liczba osób wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzję o pozbawieniu jednej z form ochrony międzynarodowej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Analizując powyższe dane można stwierdzić, że liczba osób, których pozbawiono którejkolwiek z form ochrony międzynarodowej przez ostatnie 5 lat nie była duża (55 osób). Obecnie w Departamencie Postępowania Uchodźczych znajduje się ponad 80 spraw, które oczekują na rozpatrzenie w sprawie pozbawienia statusu uchodźcy lub cofnięcia udzielenia ochrony uzupełniającej.⁷⁴ Postępowania te będą obejmowały ok. 130 osób a także towarzyszące wnioskodawcom dzieci w liczbie ponad 300. Większość wnioskodawców, wobec których toczy się odpowiednie postępowanie bądź zakończyło się pozbawieniem ochrony, to obywatele rosyjscy deklarujący głównie narodowość czeczeńską. Nie każde rozpoczęte postępowanie o cofnięcie statusu uchodźcy lub ochrony kończy się jej odebraniem, jednakże decyzję o umorzeniu postępowania w sprawie pozbawienia ochrony na terytorium RP Szef UdSC wydał w 2010 r. wobec 7 osób.

Przeprowadzenie postępowania oraz ocena materiału dowodowego nie są procesem łatwym w szczególności, że w Polsce sytuacje te do tej pory zdarzały się rzadko, a nasiliły dopiero w ostatnim okresie. Ma to związek między innymi z poprawą aktualnej sytuacji w Czeczenii, która powoduje, że cudzoziemcy dobrowolnie udają się do kraju pochodzenia.

⁷³ Art. 21-22 ustawy o udzielaniu..., dz. cyt.

⁷⁴ Dane udostępnione przez Departament Postępowania Uchodźczych UdSC w kwietniu 2011 r.

Warto przyrzeć się przypadkom dotyczącym pozbawiania ochrony międzynarodowej w Polsce.

*„Cudzoziemiec, obywatel Somalii, któremu w 2001 r. nadano w Polsce status uchodźcy, trzykrotnie udał się do kraju pochodzenia (15-17 kwietnia 2003 r., 23 kwietnia – 11 czerwca 2003 r., 13 czerwca – 12 lipca 2003 r.). Wszystkie wyjazdy nastąpiły w 2003 r., długością wahały się od dwóch dni do kilku miesięcy. Fakty te wyszły na jaw w 2009 r., wraz z ujawnieniem przez Straż Graniczną somalijskiego paszportu, na podstawie którego cudzoziemiec przekraczał granice (stemple odprawy granicznej). Wszczęto postępowanie w przedmiocie pozbawienia statusu uchodźcy”.*⁷⁵

W powyższym przykładzie Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców pozbawił cudzoziemca statusu uchodźcy a Rada do Spraw Uchodźców utrzymała decyzję w mocy (w czerwcu 2009 r.). Wnioskodawca złożył skargę na decyzję Rady do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, która została oddalona. Następnie Naczelny Sąd Administracyjny po złożeniu skargi kasacyjnej wyrokiem z dnia 08 września 2010 r. uchylił wyrok WSA oraz decyzję Rady do Spraw Uchodźców. W uzasadnieniu odniósł się między innymi do tego, że organ rozpatrujący sprawę pozbawienia statusu uchodźcy nie odniósł się do aktualnej sytuacji w kraju pochodzenia. Od wyjazdów obcokrajowca do rozpoczęcia sprawy o pozbawienie ochrony minęło 6 lat w związku z czym dobrowolny powrót do kraju pochodzenia nie jest wystarczającą przesłanką do odebrania statusu. Akurat w kraju pochodzenia w ostatnich latach miały miejsce krwawe junty, w związku z czym obecny wyjazd narażałby na niebezpieczeństwo uznanego uchodźcę.

*„Cudzoziemka – obywatelka Federacji Rosyjskiej, której nadano status uchodźcy, kilkakrotnie przekroczyła granicę polsko-białoruską (w kierunku wschodnim). Jej nieobecność w Polsce trwała od kilku tygodni do kilku miesięcy. Z innych dowodów w sprawie (oświadczenia osób trzecich) wynika, że cudzoziemka przebywała w tym czasie w Czeczenii. W trakcie pobytu uzyskała odszkodowanie z tytułu strat wojennych oraz nowy meldunek w Republice Czeczenii (propiska). Wszczęto postępowanie w przedmiocie pozbawienia jej statusu uchodźcy.”*⁷⁶

Powyższa sprawa zakończyła się pozbawieniem cudzoziemki statusu uchodźcy a decyzje Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz Rady do Spraw Uchodźców utrzymał w mocy Wojewódzki Sąd Administracyjny. Mamy tutaj sytuację, w której osoba uznana w

⁷⁵ UNHCR, *Postępowanie w sprawie pozbawienia cudzoziemca ochrony na terytorium RP oraz nowelizacja KPA*, materiały szkoleniowe z 07 kwietnia 2011 r., materiały niepublikowane; kraj pochodzenia został zmieniony

⁷⁶ *Tamże*

Polsce za uchodźcę dobrowolnie wyjechała do kraju pochodzenia kilkakrotnie a także dobrowolnie przyjęła ochronę tego państwa. Świadczą o tym: uzyskanie nowego zameldowania oraz otrzymanie odszkodowania za straty wojenne, co nie byłoby możliwe bez bezpośredniego kontaktu zainteresowanej z władzami administracji Federacji Rosyjskiej.

Podczas rozpatrywania spraw o odebranie jednej z form ochrony należy wziąć pod uwagę między innymi takie przesłanki jak częstotliwość wyjazdów, ich długotrwałość, charakter pobytu oraz aktualną sytuację w kraju pochodzenia.

Prowadzenie postępowań w sprawie odebrania cudzoziemcom ochrony przyznanej na terytorium Polski łączy się również z wieloma problemami proceduralnymi nieujętych w przepisach jak m.in.:

- ✓ czy postępowanie w sprawie pozbawienia ochrony wobec wnioskodawcy obejmuje również jego rodzinę, która nie wyjeżdżała do kraju pochodzenia;
- ✓ czy należy prowadzić jedno postępowanie wobec wszystkich osób objętych wnioskiem czy oddzielne postępowania dla każdej z osób;
- ✓ czy decyzja o pozbawieniu ochrony powinna dotyczyć każdego członka rodziny oddzielnie (dla każdej osoby odrębna decyzja) czy można pozbawić ochrony jedną decyzją wszystkich członków.

Biorąc pod uwagę, że opisywane przeze mnie sytuacje były dotychczas w Polsce bardzo rzadkie należy mieć nadzieję, że w najbliższym czasie przepisy dotyczące prowadzenia postępowań oraz orzecznictwo będą bardziej jasne i klarowne. Na koniec proponuję zapoznać się z jednym z artykułów Gazety Wyborczej *Ludzie Kadyrowa uchodźcami w Polsce*⁷⁷, który opisuje kilku cudzoziemców uznanych w Polsce za uchodźców. Osoby te bez skrępowania wzięły udział w kongresie zorganizowanym przez rząd Ramzana Kadyrowa w dniach 12-13 października 2010 r. w Groznm. Podczas kongresu występowały obok Ramzana Kadyrowa. Fakt, że osoby, które otrzymały status uchodźcy ze względu na obawy przed prześladowaniem przez struktury Ramzana Kadyrowa nagle okazały się jego przyjaciółmi wywołał szok zarówno w społeczeństwie polskim jak i wśród pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz innych instytucji związanych z cudzoziemcami. Na koniec warto podkreślić, że odebranie statusu uchodźcy

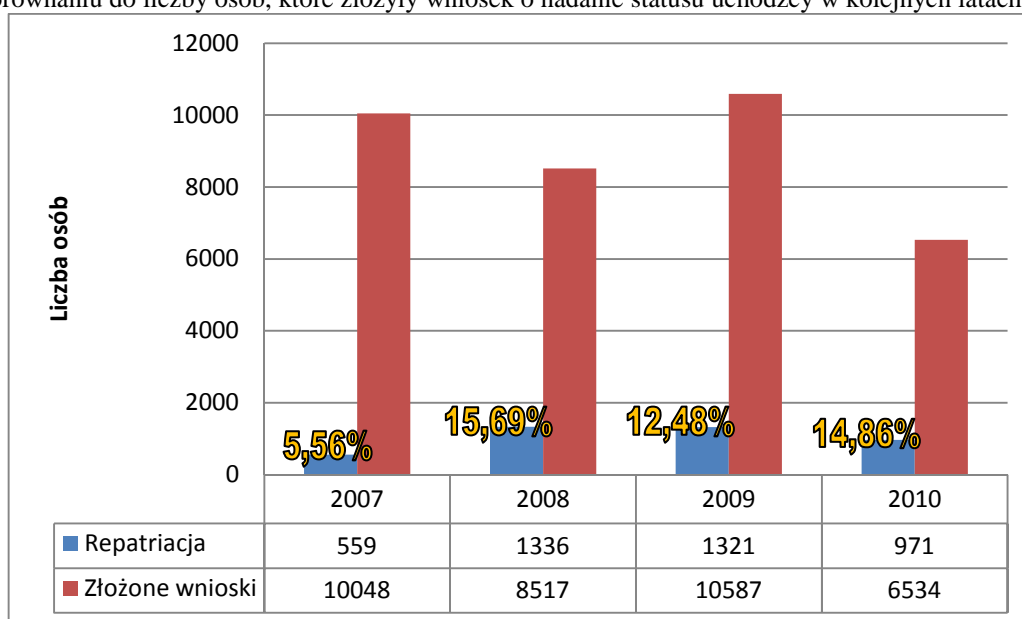
⁷⁷ A. Szyłło, *Ludzie Kadyrowa uchodźcami w Polsce*, w: http://wyborcza.pl/1,76842,8659472,Ludzie_Kadyrowa_uchodzcamy_w_Polsce.html, dostęp: marzec 2011

ww. osobom niekoniecznie spowoduje opuszczenie przez nich terytorium Polski, gdyż mogą np. otrzymać zgodę na osiedlenie się lub na zamieszkanie na czas oznaczony.

5.3 Dobrowolne powroty – skala zjawiska

Organizacja dobrowolnego powrotu do kraju pochodzenia dla cudzoziemców jest jedną z form pomocy, której można udzielić osobie ubiegającej się o nadanie statusu uchodźcy. Liczba osób, które zdecydowały się na dobrowolny powrót w kolejnych latach jest dość znaczna w porównaniu z osobami, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy. Przeważający odsetek osób powracających do kraju pochodzenia to obywatele Rosji. Poniżej wykres przedstawiający wspomniane dane za lata 2007-2010.

Wyk.14 Liczba osób, które wyjechały w ramach dobrowolnej repatriacji w latach 2007-2010 w porównaniu do liczby osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w kolejnych latach

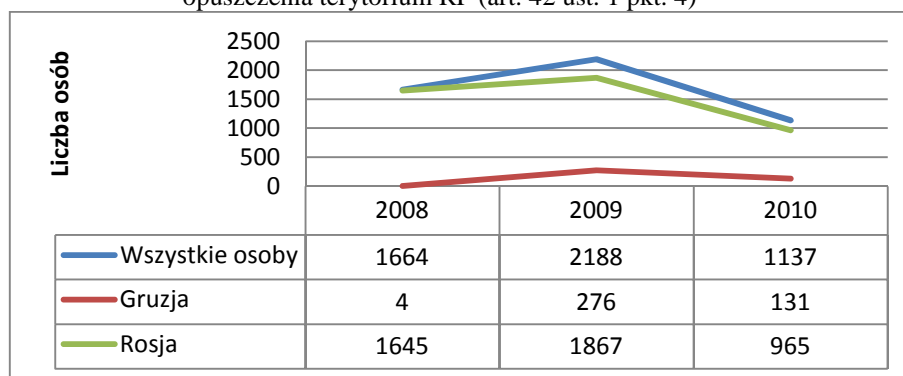

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Tak duża skala zjawiska dobrowolnych powrotów do kraju pochodzenia pokazuje, że osoby składające wnioski o status w Polsce nie robią tego faktycznie w obawie przed prześladowaniem w swoim kraju, a tym samym potwierdzają, że jest tam bezpiecznie. Należy to uznać jako jedną z form nadużycia procedury o nadanie statusu uchodźcy.

Innym przykładem nadużywania procedury uchodźczej jest traktowanie Polski tylko i wyłącznie jako kraju tranzytowego. Osoby składające wniosek o nadanie statusu uchodźcy na przejściu granicznym w Terespolu bardzo często, bezpośrednio po przekroczeniu granicy, kierują się w stronę państw europy zachodniej. W takich sytuacjach organ prowadzący sprawę umarza postępowanie.

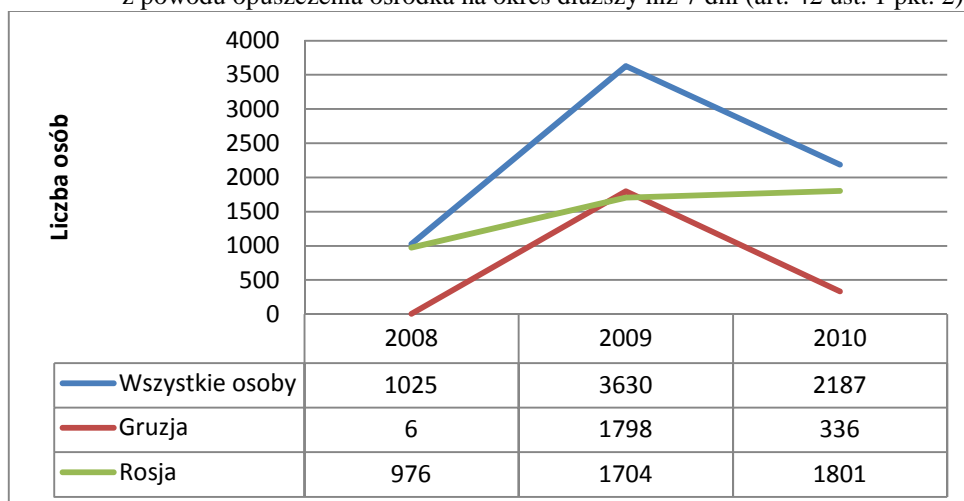
Wyk.15 Liczba osób, których postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zostało umorzone z powodu opuszczenia terytorium RP (art. 42 ust. 1 pkt. 4)

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Druga bardzo liczna grupa osób, wobec której postępowanie musiało zostać umorzone, to cudzoziemcy nie zgłaszający się do ośrodka recepcyjnego w celu otrzymania pomocy socjalnej po przekroczeniu granicy w Terespolu.

Wyk.16 Liczba osób, których postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zostało umorzone z powodu opuszczenia ośrodka na okres dłuższy niż 7 dni (art. 42 ust. 1 pkt. 2)

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Z danych wyraźnie wynika, że Polska pomimo dosyć dobrej oceny UNHCR w sprawie zapewniania cudzoziemcom opieki zdrowotnej i pomocy socjalnej nie jest miejscem atrakcyjnym dla potencjalnych uchodźców. Większość składanych przez nich wniosków złożonych jest tylko i wyłącznie w celu legalnego wjazdu na obszar Polski, by stąd móc kontynuować swoją podróż na zachód.

Trudno ostatecznie obliczyć ile osób spośród tych, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w danym roku pozostało w Polsce. Poniższa tabela jest próbą wskazania rzędu wielkości tego zjawiska. Uwzględniono w niej liczbę wszystkich osób wnioskujących o nadanie statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w danym roku, a od niej odjęto liczbę osób, których postępowanie zostało umorzone z

powodów: opuszczenia terytorium RP, opuszczenia bez usprawiedliwienia ośrodka na okres dłuższy niż 7 dni, niedopuszczalności wniosku (osoby te powinny zostać wydalone), repatriacji. Pozostała różnica pokazuje jaki procent osób, spośród składających wnioski o status uchodźcy, potencjalnie pozostaje w Polsce. O ile w 2008 r. było to prawie 50%, w 2009 r. około 30% a w roku 2010 r. tylko 15%. Powyższe wyliczenia mogą odbiegać od rzeczywistości, jednak wskazują trend zniżkowy jeżeli chodzi o pozostawanie przez cudzoziemców w Polsce jako kraju docelowym.

Tab.6 Dane o osobach, które „zostały” w Polsce w latach 2008-2010

	2008	2009	2010
<i>liczba osób, która złożyła wnioski</i>	8517	10587	6534
umorzenie - wyjazd z RP	1664	2188	1137
umorzenie - ucieczka z ośrodka	1025	3630	2187
umorzenie - niedopuszczalność wniosku	368	208	1247
umorzenie - repatriacja	1336	1321	971
różnica	4124	3240	992

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UdSC

Podsumowując tematykę nadużyć w procedurze o nadanie statusu uchodźcy na podstawie przedstawionych danych wyraźnie widać, że ich skala ze strony cudzoziemców jest duża i bardzo często przez nich stosowana.

VI. Strzeżone Ośrodki dla Cudzoziemców i Areszty w Celu Wydalenia

6.1. Zasady funkcjonowania oraz przyczyny umieszczania cudzoziemców w SODC

Funkcjonowanie Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców i Aresztów w Celu wydalenia oparte jest na dwóch ustawach: ustawie o cudzoziemcach oraz ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz rozporządzeniach i zarządzeniach ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Zgodnie z zapisami art. 109 ustawy o cudzoziemcach strzeżone ośrodki finansowane są z budżetu państwa, a zadanie ich tworzenia bądź likwidacji oraz określenia pomieszczeń z przeznaczeniem na areszt w celu wydalenia na terenie ośrodka strzeżonego wyznacza minister właściwy do spraw wewnętrznych.⁷⁸

⁷⁸ Wyznaczanie aresztu w celu wydalenia następuje w drodze zarządzenia a tworzenie, likwidacja, określenie organu Straży Granicznej pod który ma on podlegać oraz ewentualnie okres funkcjonowania następuje w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw wewnętrznych

Obecnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonuje 6 Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców: w Lesznowoli (od 1996 r.)⁷⁹; w Kętrzynie (od 01 listopada 2007 r.)⁸⁰; w Przemyśle (od 01 listopada 2007 r.)⁸¹; w Białymstoku (od 01 stycznia 2008 r.)⁸²; w Białej Podlaskiej (od 01 stycznia 2008 r.)⁸³; w Krośnie Odrzańskim (od 01 stycznia 2009 r.)⁸⁴

Pięć spośród sześciu obecnie funkcjonujących ośrodków zostało utworzonych tuż przed lub niedługo po wejściu Polski do Strefy Schengen. Wcześniej funkcjonował tylko jeden ośrodek strzeżony w Lesznowoli, który był w całości prowadzony przez policję, a dopiero w 2008 r. przekazany w administrowanie Straży Granicznej.

Tab.7 Tabela przedstawiająca ilość miejsc jakimi dysponują poszczególne Strzeżone Ośrodki dla Cudzoziemców

	oddział męski	oddział żeński	oddział rodzinny	dla małoletnich	areszt męski	areszt żeński	łącznie
Lesznowola	100 (nie funkcjonuje)	0	31	0	0	0	131
Kętrzyn	40 (nie funkcjonuje)	0	90	0	20	10	160
Przemysł	75	26	37	0	26	9	173
Białystok	68	34	34	0		15	151
Biała Podlaska	70	50		32		24	176
Krosno Odrzańskie	32	24	4	6	0	0	66

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze SODC

Jak wynika z powyższych danych Strzeżone Ośrodki dla Cudzoziemców dysponują łącznie 753 miejscami (nie wliczając w to aresztów w celu wydalenia).⁸⁵ W każdym z nich służbę pełnią funkcjonariusze Straży Granicznej, a także zatrudnieni pracownicy cywilni

⁷⁹ Utworzony zarządzeniem nr 45 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 04 kwietnia 1996 r. – początkowo funkcjonował jako komórka organizacyjna Komendy Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu. Dopiero od 01 września 2008 r. ośrodek podlega Komendantowi Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej.

⁸⁰ Utworzony Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 września 2007 r., Dz. U. 2007 Nr 187 poz. 1338, podległy Komendantowi Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

⁸¹ Utworzony Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 września 2007 r., Dz. U. 2007 Nr 181 poz. 1296, podległy Komendantowi Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej.

⁸² Utworzony Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 04 października 2007 r., Dz. U. 2007 Nr 197 poz. 1434, podległy Komendantowi Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej.

⁸³ Utworzony Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 września 2007 r., Dz. U. 2007 Nr 178 poz. 1262, podległy Komendantowi Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej.

⁸⁴ Utworzony Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 09 grudnia 2008 r., Dz. U. 2008 Nr 225 poz. 1500, podległy Komendantowi Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej (na podstawie Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 czerwca 2009 r., Dz. U. 2009 Nr 104 poz. 867).

⁸⁵ Pomieszczenia aresztu w celu wydalenia określone są na podstawie Zarządzenia nr 61 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 września 2007 r. „Wyznaczenie pomieszczeń, w których jest wykonywany areszt w celu wydalenia”, Dz. Urz. Min. Spraw Wew. I Ad. 2007 Nr 9 poz. 43 ze zmianami

do prac administracyjno-gospodarczych. Ośrodkami kierują Naczelnicy Wydziału – Kierownicy Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców, którzy są również funkcjonariuszami SG (poza ośrodkiem w Kętrzynie, gdzie naczelnik jest na etacie cywilnym, jednakże równocześnie jest emerytowanym pułkownikiem Straży Granicznej). Liczbę zatrudnionych osób, które odpowiadają za prawidłowe funkcjonowanie ośrodków przedstawia poniższa tabela.

Tab.8 Tabela przedstawiająca ilość osób zatrudnionych w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców

Średnia liczba f-sza/cudzoziemca	Ośrodek	funkcjonariusze	pracownicy cywilni	Łącznie
1,03⁸⁶	Lesznówola	32	36	68
1,1⁸⁷	Kętrzyn	132	8	140
0,54	Przemysł	93	4	97
0,65	Białystok	98	5	103
0,84	Biała Podlaska	147	22	169
0,79	Krosno Odrzańskie	52	2	54

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze SODC

W pierwszej kolumnie tabeli podana jest wartość określająca, jaka liczba funkcjonariuszy zatrudnionych w ośrodku przypada na jednego cudzoziemca⁸⁸. Jak wynika z analizy tych danych rozbieżność liczby funkcjonariuszy przypadających na osadzonego jest dosyć spora i różna w zależności od ośrodka.

Cudzoziemcy mogą być zatrzymani i umieszczeni w strzeżonym ośrodku lub można wobec nich zastosować areszt w celu wydalenia w przypadkach określonych w artykuie 87 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP a mianowicie, gdy „*istnieje konieczność*”:

- ✓ *ustalenia ich tożsamości;*
- ✓ *zapobieżenia nadużyciu postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy;*
- ✓ *zapobieżenia zagrożeniu dla bezpieczeństwa, zdrowia, życia lub własności innych osób;*
- ✓ *ochrony obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.”*

Ustawa dopuszcza również zatrzymanie cudzoziemca w przypadku, gdy nielegalnie przekroczył bądź usiłował przekroczyć granicę lub jego zachowanie zagraża

⁸⁶ W ośrodku nie funkcjonuje obecnie oddział męski w związku z czym liczba funkcjonariuszy na cudzoziemca przeliczona jest bez uwzględnienia tych miejsc

⁸⁷ jw.

⁸⁸ Dane te obrazują sytuację, kiedy wszystkie dostępne miejsca w ośrodku byłyby zajęte co prawie nie zdarza się w praktyce.

bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu innych cudzoziemców przebywających w ośrodku lub pracownikom ośrodka.⁸⁹ Umieszczenie w strzeżonym ośrodku bądź w areszcie następuje na podstawie postanowienia właściwego sądu rejonowego. Wniosek do sądu składa organ Straży Granicznej lub Policji. Jednakże w przypadku, gdy cudzoziemiec zagraża innym mieszkańcom ośrodka bądź pracownikom, jest on składany przez Szefa Urzędu i na jego wniosek zostaje również zatrzymany przez Policję lub Straż Graniczną. Decyzją sądu umieszcza się wnioskodawcę i osoby objęte wnioskiem na okres od 30 do 60 dni z możliwością przedłużenia okresu pobytu o 90 dni, jednak nie dłużej niż do roku. Jeżeli umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku bądź areszcie w celu wydalenia mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla jego życia i zdrowia to sąd nie wydaje postanowienia o umieszczeniu.⁹⁰

Tab.9 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców jaka łącznie została przyjęta do poszczególnych ośrodków w roku 2009 z wyodrębnieniem najbardziej licznych obywatelstw

2009	Krosno Odrzańskie	Biała Podlaska	Kętrzyn	Białystok	Lesznówola	Przemysł
Rosja	51	119	122	104	36	205
Gruzja	47	140	51	102	28	168
Wietnam	43	27	---	74	8	26
Ukraina	32	12	---	---	4	91
Chiny	25	16	---	24	2	6
łącznie	281	415	201	429	98	607

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze SODC

Tab.10 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców jaka łącznie została przyjęta do poszczególnych ośrodków w roku 2010 z wyodrębnieniem najbardziej licznych obywatelstw

2010	Krosno Odrzańskie	Biała Podlaska	Kętrzyn	Białystok	Lesznówola	Przemysł
Rosja	53	157	304	140	40	70
Gruzja	52	103	92	75	28	96
Wietnam	11	52	---	92	12	31
Ukraina	29	12	---	---	4	101
Chiny	---	13	---	26	1	3
łącznie	218	415	423	507	103	374

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze SODC

Jak wynika z powyższych danych w 2009 roku w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców przyjęto łącznie 2031 osób, a rok później 2040 osób. Do tego należy

⁸⁹ Art. 87 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.* - cudzoziemca nie można zatrzymać, jeżeli nielegalne przekroczenie granicy nastąpiło bezpośrednio z terytorium, na którym mogliby być prześladowani lub doznać poważnej krzywdy.

⁹⁰ Art. 103 ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.* powiązany z art. 107 ust. 1 pkt. 2

doliczyć kilkadziesiąt osób, wobec których zastosowano areszt w celu wydalenia.⁹¹ Dominujące obywatelstwa osób umieszczanych w ośrodkach pokrywają się w dużej mierze z ich przewagą wśród wnioskodawców o nadanie statusu uchodźcy. Jednakże poza Rosją i Gruzją dosyć znacznie reprezentowanymi krajami są również Chiny, Ukraina oraz Wietnam.⁹² Z posiadanych informacji wynika, że samotne kobiety to najmniej liczna grupa cudzoziemców przebywających w SODC. Dla przykładu stan w ośrodku oraz areszcie w Białej Podlaskiej na dzień 31.12.2010 r. wynosił 85 wobec 152 miejsc w części strzeżonej oraz 24 miejsc w areszcie w celu wydalenia co stanowi 48% możliwości ośrodka.

6.2 Warunki zwalniania cudzoziemców ze SODC

Ustawa o cudzoziemcach oraz o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej określa również przypadki, w których wydaje się postanowienie o zwolnieniu lub zwalnia się cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców lub aresztu w celu wydalenia. Zgodnie z przepisami odpowiedni organ wydaje postanowienie o zwolnieniu cudzoziemca między innymi w przypadku:

- ✓ „ustania przyczyn uzasadniających stosowanie tych środków;
- ✓ stwierdzenia, że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 103;
- ✓ zastosowania wobec cudzoziemca tymczasowego aresztowania albo innego środka prawnego skutkującego pozbawieniem wolności”.⁹³

Aby wydane postanowienie było zgodne z prawem, z materiału dowodowego musi wynikać, że zwalniana osoba nie stanowi między innymi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa.⁹⁴ Zwolnienie cudzoziemca z ośrodka strzeżonego bądź aresztu następuje również w momencie wykonania decyzji o wydaleniu. Poniższe dane przedstawiają liczbę zrealizowanych wydaleń wobec cudzoziemców, którzy przebywali w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców i Aresztach w Celach Wydalenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

⁹¹ Zgodnie z danymi ze Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców ośrodek w Białej Podlaskiej podał, że w 2009 r. w areszcie w celu wydalenia przebywało 25 cudzoziemców a w 2010 r. 41 osób. Ośrodek w Kętrzynie poinformował o 22 w roku 2009 oraz 32 rok później.

⁹² Wcześniej było zaznaczone, że osoby przyjeżdżające z innych krajów najczęściej nie składają wniosków o nadanie statusu uchodźcy lub nie proszą o pomoc socjalną. Wietnamczycy czy Chińczycy zajmują się w Polsce głównie handlem (Wólka Kosowska, dawniej Jarmark Europa) czy pracą i prowadzeniem azjatyckich barów i restauracji.

⁹³ Art. 107 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.*

⁹⁴ Zobacz szerzej: Art. 89b ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

Tab.11 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców wydanych z terytorium RP z poszczególnych Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców w latach 2009-2010

	Krosno Odrzańskie	Biała Podlaska	Kętrzyn	Białystok	Lesznówola	Przemysł	ŁĄCZNIE
2009	158	191	67	148	43	315	922
2010	135	282	214	267	85	321	1304

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze SODC

Jak wynika z analizy powyższych danych oraz tych dotyczących liczby osób osadzanych w SODC, dość znaczna grupa cudzoziemców została zwolniona z innych powodów aniżeli realizacja wydalenia z Polski.

Przyczyną, która dość często doprowadza do zwolnienia osadzonego ze SODC jest upływ terminu wskazanego w postanowieniu sądu a także (na szczęście rzadziej, jednak takie sytuacje również mają miejsce) upływ ustawowego okresu pobytu cudzoziemca w ośrodku, to jest po roku. W pierwszym przypadku, jeżeli upływa okres wskazany przez sąd w postanowieniu, odpowiedni organ może zwrócić się z wnioskiem o jego przedłużenie. W drugiej sytuacji ustawa określa, że osoba umieszczona w ośrodku nie może przebywać w nim dłużej niż rok. Jeżeli w tym czasie nie uda się zakończyć wszystkich procedur i zrealizować wydalenia, to nie ma podstaw, by dłużej w nim przebywała. Obydwie sytuacje pokazują słabość polskich organów, ponieważ sprawy osób, które przebywają w ośrodkach strzeżonych powinny być rozpatrywane w pierwszej kolejności. Okres roku zdecydowanie powinien wystarczyć na dokończenie wszystkich spraw proceduralnych związanych z wydaleniem cudzoziemca. Należy również wziąć pod uwagę sprawy bardziej skomplikowane, najczęściej dotyczące osób bez obywatelstwa (bezpieństwowców) lub osób, które w momencie zatrzymania nie posiadały ze sobą żadnych dokumentów. Jeżeli dane osobowe podane ustnie przez cudzoziemca okażą się nieprawdziwe, to kraj przyjmujący, do którego powinno się go wydalić, odmawia jego przyjęcia informując, że dane te nie należą do żadnego z obywateli ich kraju. W takich sytuacjach często ani rok ani wiele lat nie są wystarczającym okresem by zrealizować wydalenie. W związku z czym art. 97 ust. 1 pkt. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP mówi, że: *”Cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jego wydalenie (...) jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu wykonującego decyzję o wydaleniu cudzoziemca.”*⁹⁵

Cudzoziemcy swoim zachowaniem wymuszają zwolnienie ze strzeżonego ośrodka ze względu na nieprecyzyjne i niepełne zapisy ustawowe. Jedną z takich przyczyn jest określenie praw, obowiązków oraz czynności zabronionych w ustawie o cudzoziemcach. I

⁹⁵ Przyczyny udzielenia zgody na pobyt tolerowany określa art. 97 ustawy o udzielaniu..., dz. cyt. Wszystko o udzielaniu zgody na pobyt tolerowany zobacz art. 97-105 ustawy o udzielaniu..., dz. cyt.

tak w artykule 120 ustawy możemy przeczytać, że „*cudzoziemcowi umieszczonemu w strzeżonym ośrodku zabrania się:*

- 1) *samowolnego oddalania się poza teren ośrodka lub przebywania w miejscach, do których administracja ośrodka wydała zakaz wstępu;*
- 2) *zakłócania spokoju i porządku pobytu w ośrodku;(…)*
- 5) *spożywania alkoholu oraz przyjmowania środków odurzających lub substancji psychotropowych;*
- 6) *palenia wyrobów tytoniowych poza miejscami do tego wyznaczonymi;*
- 7) *odmawiania przyjmowania posiłków dostarczanych przez administrację ośrodka, powodowania u siebie uszkodzeń ciała lub rozstroju zdrowia, jak również nakłaniania lub pomagania w dokonywaniu takich czynów – w celu wymuszenia określonej decyzji lub postępowania;”.*⁹⁶

Zapisy ustawowe nie określają sankcji ani postępowania, jakie należy podjąć w przypadku niestosowania się cudzoziemców do przepisów w niej zawartych, a jedynie w Rozporządzeniu o warunkach jakie powinny spełniać strzeżone ośrodki §2.1 ust. 3 mówi, że w ośrodku zapewnia się „*pokój przeznaczony dla cudzoziemców zakłócających bezpieczeństwo i porządek w strzeżonym ośrodku, których odizolowanie jest konieczne dla ochrony zdrowia i życia osób przebywających w strzeżonym ośrodku*”. W związku z nieprecyzyjnymi zapisami cudzoziemcy podejmują próby łamania postanowień ustawy w celu wymuszenia określonej decyzji. Najczęściej dotyczy to odmawiania przyjmowania posiłków dostarczanych przez administrację ośrodka bądź odmawiania poddania się badaniom lekarskim lub po ich wykonaniu zgody na leczenie wykrytych chorób.⁹⁷

Cudzoziemcy przystępujący do protestu obejmowani są intensywną opieką lekarską i umieszczani w pomieszczeniach odizolowanych (jednoosobowym pokoju mieszkalnym lub celi) zgodnie z §10 Regulaminu SODC. Jednocześnie z cudzoziemcami prowadzone są rozmowy wychowawcze, w których zostają poinformowani o konsekwencjach takiego postępowania, w tym ewentualnych problemów zdrowotnych. Jednakże przepisy nie przewidują możliwości przymusowego dokarmiania osób odmawiających przyjmowania pokarmów. W związku z tym oczywiste jest, że ich stan zdrowia ulega pogorszeniu co po pewnym czasie doprowadza do zagrożenia dla zdrowia i życia a lekarz stwierdza, że dalszy pobyt cudzoziemca w ośrodku bądź areszcie w celu wydalenia mógłby spowodować

⁹⁶ Więcej czynów zabronionych zobacz art. 120 ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.*

⁹⁷ Art. 113 ustawy o cudzoziemcach określa, że każdy cudzoziemiec przyjęty do SODC poddany jest badaniu lekarskiego jednakże nie określono postępowania na wypadek odmowy cudzoziemca na ich wykonanie a także na leczenie wykrytych chorób.

niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia. Następnie organ Straży Granicznej występuje z wnioskiem do właściwego sądu o zwolnienie takiej osoby wobec prawdopodobieństwa stwierdzenia przesłanek zawartych w artykule 107 ust. 1 pkt. 2 w związku z artykułem 103 ustawy o cudzoziemcach.

Podobnie rzecz ma się z osobami, które odmawiają poddania się badaniom lekarskim bądź leczeniu stwierdzonych u nich chorób zakaźnych.

Tab.12 Liczba cudzoziemców zwolnionych ze SODC w latach 2009-2010 ze względów zdrowotnych na podstawie art. 107 ust. 1 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach

	Krosno Odrzańskie	Biała Podlaska	Kętrzyn	Białystok	Lesznówola	Przemysł	ŁĄCZNIE
2009	26	59 ⁹⁸	14	24	2	31	156
2010	31	47	59	0	8	6	151

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze SODC

Liczba osób zwalnianych ze strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców z powodów protestu głodowego czy odmowy poddania się badaniom lekarskim w ostatnich dwóch latach wyniosła ok. 300 osób. Brak instrumentów prawnych do zapobiegania bądź przeciwdziałania takim sytuacjom powoduje, że osadzeni w strzeżonych ośrodkach widzą, iż jest to dosyć dobry i skuteczny sposób zwolnienia go z ośrodka, co jest coraz częściej wykorzystywane.

Jednym z takich widocznych przykładów był głodowy protest zbiorowy zorganizowany przez grupę Gruzinów w sierpniu 2009 r. na terenie Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców i Aresztu w Celu Wydalenia w Białej Podlaskiej. Zgodnie z informacjami w dniu 13 sierpnia 2009 r. ponad 30 osób zabarykadowało się na jednym z oddziałów. Część z nich tego samego dnia opuściła oddział, natomiast 21 Gruzinów rozpoczęło protest głodowy. Ostatecznie protest zakończył się 25 sierpnia w wyniku negocjacji z cudzoziemcami przez przedstawicieli organizacji pozarządowych, Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz Straży Granicznej.⁹⁹

⁹⁸ *liczba cudzoziemców podana w przybliżeniu ze względu na brak możliwości dokładnego jej określenia z powodu archiwizacji dokumentacji

⁹⁹ Więcej o proteście zobacz m.in.

A.Hereta, *Część Gruzinów przerwała protest głodowy w ośrodku dla uchodźców*, 19 sierpnia 2009, w: <http://www.dziennikwschodni.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20090819/PODLASKA/480410092>, dostęp: marzec 2011;

Paweł P. Reszka, *Protest gruzińskich uchodźców*, 13 sierpnia 2009 r., w: http://lublin.gazeta.pl/lublin/1,48724,6925963,Protest_gruzińskich_uchodźców.html, dostęp: marzec 2011;

Biała Podlaska: Piąty dzień protestu Gruzinów, 17 sierpnia 2009 r., w: <http://www.kurierlubelski.pl/aktualnosci/152666,biala-podlaska-piaty-dzien-protestu-gruzinow,id,t.html?cookie=1>, dostęp: marzec 2011

VII. Zagrożenia ze strony cudzoziemców przebywających w Polsce oraz próby im przeciwdziałania

Cudzoziemcy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą stwarzać pewne zagrożenia zarówno dla naszego kraju jak i pozostałych państw Unii Europejskiej. Chciałbym tutaj zwrócić uwagę na kilka aspektów, z których zagrożenia te wynikają oraz na ewentualne konsekwencje jakie w wyniku określonych działań może ponieść społeczeństwo.

Pierwszym ważnym, według mnie, do omówienia faktem jest zagrożenie związane ze zwalnianiem cudzoziemców ze Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców i Aresztów w Celu Wydalenia z powodu nieprecyzyjnych przepisów prawa. Należy tutaj podkreślić, że osoby umieszczone zostały w strzeżonym ośrodku zgodnie z postanowieniem sądu. Ich pobyt w nim nie był przypadkowy.¹⁰⁰ Należy tutaj podkreślić, że dane osób wobec których wydano ostateczną decyzję o wydaleniu przechowywane są w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany¹⁰¹ oraz przekazywane są do Systemu Informacyjnego Schengen do celów odmowy wjazdu na okres przechowywania ich w wykazie.¹⁰²

Pomimo tego cudzoziemcy po raz kolejny stawiają się na granicy i deklarują złożenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy po czym są umieszczani w SODC na podstawie postanowienia właściwego sądu. Biorąc pod uwagę, że osoba umieszczona w ośrodku wie w jaki sposób szybko wydostać się na wolność (np. poprzez głodówkę) łamie wewnętrzny regulamin ośrodka osiągając swój cel. Zgodnie z danymi uzyskanymi ze Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej średni okres odmowy przyjmowania posiłków w 2010 r. wynosił 10 dni, a w 2009 r. – 15 dni.

Powyższy przykład pokazuje, że obowiązujący system prawny daje możliwości, by osoba potencjalnie stanowiąca zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo bezpieczeństwa i porządku publicznego w sposób prosty i szybki przedostała się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a tym samym ma dostęp do innych krajów strefy Schengen.

Kolejnym ważnym zjawiskiem, na który należy zwrócić uwagę, jest popełnianie przez cudzoziemców, w tym również ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, wykroczeń oraz przestępstw. W 2009 roku zgodnie z policyjnymi danymi 2034 cudzoziemców było podejrzanych o popełnienie przestępstw na terenie Polski. W

¹⁰⁰ Art. 87 ustawy o udzielaniu..., *dz. cyt.*

¹⁰¹ Zob. Art. 124 ust. 1. pkt. 4 ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.*

¹⁰² Zob. Art. 128 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach..., *dz. cyt.*

porównaniu do wszystkich podejrzanych o popełnienie przestępstw na terytorium Polski w roku 2009 tj. liczby 521 699 osób, cudzoziemcy stanowią tylko 4‰ całości.¹⁰³ Jednakże przestępstwa bądź wykroczenia popełniane przez cudzoziemców są relacjonowane przez media w bardziej zauważalny sposób a także mocniej odbierane przez społeczeństwo. Przykładem mogą tu być publikacje prasowe ze zdarzenia mającego miejsce w Białej Podlaskiej w dniu 03 października 2009 r., gdzie rzekomo doszło do nocnej, kilkugodzinnej bójki na noże pomiędzy ośmioma Gruzinami – mieszkańcami ośrodka dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej a mieszkańcami miasta. Taki przebieg sytuacji przedstawił jeden z dziennikarzy lokalnego tygodnika „*Słowo Podlasia*” poświęcając temu aż dwa artykuły z czego jeden o tytule „*Nie dopuścić do zamieszek na tle rasowym*”.¹⁰⁴ Pomimo, iż opisywane zdarzenie nie miało takiego przebiegu jak opisywał Ryszard Fedyk¹⁰⁵ to odbiór przez społeczność lokalną tego wydarzenia był niewspółmiernie większy niż codziennie pojawiające się informacje o innych przestępstwach popełnianych przez obywateli Polski. Stereotypy bądź nierzetelnie przedstawiane przez media informacje powodują, że dość często dochodzi do konfliktów pomiędzy cudzoziemcami zamieszkującymi w ośrodkach dla cudzoziemców a społecznością lokalną.

Cudzoziemcy często biorą udział w działaniach niezgodnych z prawem takich jak posługiwanie się fałszywymi dokumentami, pośredniczenie bądź pomoc w nielegalnej migracji. Zdarzają się również sytuacje, w których cudzoziemcy są członkami zorganizowanych grup przestępczych czy zawierają fikcyjne małżeństwa z obywatelami polskimi w celu legalizacji swojego pobytu. Zgodnie z doniesieniami prasowymi koszt zawarcia fikcyjnego małżeństwa to 15-20 tysięcy złotych.¹⁰⁶ Udowodnienie, że małżeństwo zostało zawarte za pieniądze i tylko w celu legalizacji pobytu cudzoziemca na terytorium Polski jest dosyć trudne, aczkolwiek nie niemożliwe. Zgodnie z przepisami cudzoziemcy, którzy są małżonkami osoby z polskim obywatelstwem nie mogą zostać

¹⁰³ Zob. http://www.statystyka.policja.pl/portal/st/932/50867/Cudzoziemcy__przestepczosc.html oraz http://www.statystyka.policja.pl/portal/st/842/47682/Postepowania_wszczete_przestepstwa_stwierdzone_i_w_ykrywalnosc_w_latach_19992009.html, dostęp: marzec 2011

¹⁰⁴ R. Fedyk, „*Nie dopuścić do zamieszek na tle rasowym*”, *Słowo Podlasia* nr 43 z 2009 r., str. 6

¹⁰⁵ Zobacz artykuł: P. Burdzicka, „*Fikcyjny strach przed Gruzinami*”, *Wspólnota Bialska* nr 42 z 2009 r., str. 20 oraz P. Stachańczyk, *Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji na zapytanie nr 4972 w sprawie funkcjonowania ośrodka dla uchodźców w Białej Podlaskiej oraz naruszania prawa przez osoby starające się o status uchodźcy z dnia 06 listopada 2009 r.*, <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/ZAPop/04972?OpenDocument>, dostęp: marzec 2011

¹⁰⁶ Więcej zobacz:

Internetowa Agencja Radiowa, *Fikcyjne małżeństwo za 15 tysięcy złotych*, w: <http://prawo.money.pl/aktualnosci/wiadomosci/artykul/fikcyjne;malzenstwo;za;15;tysiecy;zlotych,124,0,378748.html>, dostęp: marzec 2011;

oraz PAP, *2 tysiące euro za fikcyjny ślub. W stolicy przybywa „papierowych małżeństw”*, w: <http://warszawa.naszemiasto.pl/artykul/811160,2-tysiac-euro-za-fikcyjny-slub-w-stolicy-przybywa,id,t.html>, dostęp: marzec 2011

wydaleni z jej terytorium, chyba że zostanie udowodnione małżeństwo fikcyjne. „Większość ze wspomnianych powyżej nadużyć odbywa się przy współdziałaniu obywateli państw trzecich z obywatelami polskimi a łączącym obie strony elementem jest chęć poprawy sytuacji życiowej.”¹⁰⁷

Warto tutaj również zauważyć, że na podstawie danych Komendy Głównej Policji nie można stwierdzić w jakiej części popełnienie przestępstwa nastąpiło przez cudzoziemców przebywających w Polsce na stałe czy przez turystów.¹⁰⁸

Zagrożeniem ekonomicznym należy określić sytuację, do której dopuszczają zapisy rozdziału 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP w części dotyczącej osób uprawnionych do pomocy socjalnej, z której korzystają również osoby składające w nieskończoność kolejne wnioski o status uchodźcy.

Zakończenie

Działaniami jakie należałoby podjąć w celu ewentualnej ochrony przed potencjalnymi zagrożeniami ze strony cudzoziemców mogłyby być między innymi:

1. uniemożliwienie cudzoziemcom składanie wniosku o nadanie statusu uchodźcy jeżeli nie jest on uzasadniony. Można to zrobić poprzez umieszczenie pracowników Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców na przejściu granicznym w Terespolu, upoważnionych do wydawania odpowiednich decyzji np. w trybie 48. godzinnym. Do czasu wydania decyzji, cudzoziemcy pozostawaliby zatrzymani w pomieszczeniach Straży Granicznej. Takie rozwiązanie doprowadziłoby do zmniejszenia liczby osób, które zostałyby wpuszczone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez uzasadnienia, a także zlikwidowałoby dość znacząco nielegalną migrację do krajów zachodnich UE (osoby traktujące Polskę wyłącznie jako kraj tranzytowy)¹⁰⁹;
2. uniemożliwienie cudzoziemcom postępowań w których, poprzez łamanie polskiego prawa uzyskiwali wolność i byli zwalniani ze Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców i Aresztów w Celu Wydalenia. Należałoby tutaj doprecyzować przepisy w taki sposób, by osoby głodujące mogłyby być dokarmiane siłą, a osoby odmawiające poddania się badaniom lekarskim bądź leczeniu byłyby im poddawane przymusowo;

¹⁰⁷ P. Pawlak, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny a integracja obywateli państw trzecich*, Raporty i Analizy Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa, s.11

¹⁰⁸ więcej o przestępczości cudzoziemców w Polsce zob. P. Pawlak, *Bezpieczeństwo ...*, dz. cyt.

¹⁰⁹ Niewiedza, gdzie przebywa cudzoziemiec wynika z braku realizacji ciążącego na nim obowiązku poinformowania Szefa Urzędu o adresie zamieszkania pod którym aktualnie przebywa

3. cudzoziemcy składający kolejne wnioski o nadanie statusu uchodźcy po otrzymaniu decyzji ostatecznej o wydaleniu z terytorium RP nie byłiby objęci pomocą socjalną, co jest obecnie pewnym paradoksem. Osoby takie powinny zostać zatrzymane i w przypadku, gdy Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców nie wyda postanowienia o wstrzymaniu wydalenia do czasu rozpatrzenia wniosku, winny zostać wydalone z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

Projektowane zmiany w prawie o cudzoziemcach

Obecnie prowadzone są prace nad wprowadzeniem zmian w ustawie o cudzoziemcach. Poniżej kilka słów o planowanym wprowadzeniu istotnych, wg mnie, zmian w ustawie.

Projekt założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach datowany na 15 kwietnia 2011 r. został zaopiniowany w ramach konsultacji przez odpowiednie organy w tym organizacje pozarządowe oraz UHCR a także pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.¹¹⁰ Wśród proponowanych zmian zakłada on między innymi:

- ✓ wydłużenie maksymalnego okresu pobytu cudzoziemców w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców lub Areszcie w Celu Wydalenia do 18 miesięcy (obecnie maksymalny okres wynosi rok). Faktycznie okres pobytu cudzoziemca w SODC będzie mógł być dłuższy niż 18 miesięcy, ponieważ ustawa ma wprowadzić również zapis, że *„do wyżej wymienionego okresu nie wlicza się okres pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców w związku ze złożonym przez niego wnioskiem o nadanie statusu uchodźcy.”*
- ✓ wprowadzenie odpowiedzialności dyscyplinarnej cudzoziemca za zawinione naruszenie nakazów lub zakazów wynikających z przepisów. Ustawa planuje wprowadzenie 3 rodzajów kar dyscyplinarnych (pozbawienie prawa do udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych, pozbawienie prawa do dokonywania zakupów na okres do 14 dni oraz ograniczenie lub pozbawienie prawa do widzeń z bliskimi);
- ✓ możliwość przymusowego dokarmiania poprzez poddanie cudzoziemca zabiegowi lekarskiemu, w przypadku odmowy przyjmowania posiłków przez cudzoziemca i zaistnienia zagrożenia poważnego niebezpieczeństwa dla jego życia. Jeżeli osoba osadzona w strzeżonym ośrodku nie wyrazi zgody na taki zabieg o jego dokonaniu

¹¹⁰ Projekt założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach, w: http://www.udsc.gov.pl/files/prawo/zalozenia_do_projektow/zalozenia_do_projektu_ustawy_o_cudzoziemcach_na_KSE_15-04-2011.pdf, dostęp: kwiecień 2011

będzie decydował właściwy sąd rejonowy na wniosek organu, któremu podlega ośrodek. Pozwoli to na uniknięcie sytuacji zwalniania cudzoziemców z ośrodków, którzy łamali zapisy ustawy.

Proponowane zmiany w wielu opisywanych przeze mnie sytuacjach w powyższej pracy, jeżeli wejdą w życie, uporządkują wspomniane kwestie i zmniejszą możliwości nadużywania przepisów przez cudzoziemców. Jednakże prace nad zmianami ustawowymi w Polsce zajmują zdecydowanie zbyt dużo czasu. Często okazuje się, że w momencie wejścia w życie nowelizacji ustawy istnieje już potrzeba rozpoczęcia prac nad kolejną nowelizacją. Jeżeli proces legislacyjny w Polsce nie ulegnie zmianie i zdecydowanemu przyspieszeniu to nasze spotkania z „*prawnymi absurdami*” będą coraz częstsze. Oby nam nie spowszedniały i byśmy nie przestali próbować ich zmieniać.

Wykaz źródeł i literatury

Publikacje zwarte

1. Balicki J., Stalker P., *Polityka imigracyjna i azylowa, wyzwania i dylematy*, Warszawa 2006.
2. Chlebny J. (red.), *Prawo o cudzoziemcach. Komentarz*. Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2006.
3. Firlit-Fesnak G. (red.), *Życie w Polsce krok po kroku. Poradnik dla cudzoziemców poszukujących ochrony*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2008.
4. Florczak A., *Uchodźcy w Polsce. Między humanitaryzmem a pragmatyzmem*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003.
5. Frelak J., Klaus W., Wiśniewski J (red.), *Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców*, Wyd. Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
6. Gutkowska Agnieszka (red.), Chrzanowska Aleksandra, Gracz Katarzyna, *Uchodźcy w Polsce. Kulturowo-prawne bariery w procesie adaptacji*, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Wydanie I, Warszawa 2007.
7. Grzymała-Moszczyńska H., *Uchodźcy: podręcznik dla osób pracujących z uchodźcami*. Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2000.
8. Grzymała-Moszczyńska Halina, Nowicka Ewa, *Goście i gospodarze. Problem adaptacji kulturowej w obozach dla uchodźców oraz otaczających je społecznościach lokalnych*, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 1998.
9. Hryniewicz J., *Uchodźcy w Polsce. Teoria a rzeczywistość*, Toruń 2005.
10. Jastram K., Achiron M., *Ochrona uchodźców: Przewodnik po międzynarodowym prawie azylowym. Podręcznik dla parlamentarzystów*, UNHCR, Warszawa 2001.
11. Kaliszewska I, Falkowski M., *Matrioszka w hidżabie, Reportaże z Dagestanu i Czeczenii*, Wyd. Sic!, Warszawa 2010.
12. Klaus W. (red), *Prawne uwarunkowania integracji uchodźców w Polsce. Komentarz dla praktyków*, Wyd. Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Wydanie I, Warszawa 2006.
13. Kosowicz A., *Working together. 15 lat UNHCR w Polsce*, Agencja Wydawnicza MakPrint, Warszawa 2007.
14. MSWiA, *Raport dotyczący realizacji w Polsce programu wspomaganych dobrowolnych powrotów oraz reintegracji cudzoziemców w krajach powrotu* przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej, Warszawa grudzień 2009
15. Oleksiewicz Izabela, *Uchodźcy w Unii Europejskiej. Aspekty prawne i polityczne*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2006.
16. Pawlak P., *Bezpieczeństwo i porządek publiczny a integracja obywateli państw trzecich*, Raporty i Analizy Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa
17. Siemaszko Andrzej, Gruszczyńska Beata, Marczewski Marek. *Atlas przestępczości w Polsce 4*. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości oraz Oficyna Naukowa, Warszawa 2009.

18. UNHCR, *Być uchodźcą. Życie uchodźców i osób starających się o nadanie statusu uchodźcy w Europie Środkowej. Sprawozdanie 2009*, Dokument opublikowany przez Regionalne Przedstawicielstwo UNHCR na Europę Środkową, Budapeszt, sierpień 2010 r.
19. UNHCR, *Uchodźcy Świata 1997-1998. Wyzwania humanitarne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
20. UNHCR, *Uchodźcy świata 2000. 50 lat pomocy humanitarnej*, Wydanie pierwsze, Warszawa 2000.
21. UNHCR, *Ochrona uchodźców i rola UNHCR 2007-2008*, Budapeszt 2008.
22. Widawski P., *Nabycie obywatelstwa polskiego przez uchodźców i bezpaństwowców. Przewodnik*, Agencja Reklamowo-Wydawnicza ROTOM dla UNHCR.
23. J.E. Zamojski (red) , *Migracje polityczne XX wieku*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2000
24. Ząbek M., Łodziński S., *Uchodźcy w Polsce. Próba spojrzenia antropologicznego*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2008.
25. Żuk Małgorzata, *Uchodźcy na świecie i w Polsce*, Wyd. Stowarzyszenie Oświatowców Polskich Oddział w Toruniu, Toruń 2003.

Artykuły prasowe oraz artykuły w czasopismach

1. Amin-Robein S., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Francja: Strefy przejściowe”, 2009, 11-12, s. 04.
2. Andreis S., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Ośrodki dla uchodźców w Polsce”, 2009, 11-12, s. 08
3. Burdzicka P., *Fikcyjny strach przed Gruzunami*, Wspólnota Białska nr 42 z 2009 r., s. 20
4. Fedyk R., *Nie dopuścić do zamieszek na tle rasowym*, Słowo Podlasia nr 43 z 2009 r., s. 6
5. Głowacka D., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Rozporządzenie Dublin II”, 2009, 11-12, ss. 01-02.
6. Grabek J., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Gruzińskie lato”, 2009, 11-12, s. 06.
7. Iglicka K., Podolski A., Uklański J., *Uchodźcy z Czeczenii w Polsce. Przystanek czy nowy raj utracony? „Materiały z seminarium i konferencji”*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2004.
8. Klimkiewicz M., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Niemcy: Uchodźcom coraz trudniej”, 2009, 11-12, s. 05.
9. Kosowicz A., *Z obcej ziemi*, „Uchodźcy z Czeczenii: szansa dla Czeczenów”, 2004, nr 20.
10. Pawlak Beata, *Mamuty i petardy, czyli co naprawdę cudzoziemcy myślą o Polsce i Polakach*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań 2001.
11. Potoniec K., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Dlaczego do Polski”, 2009, 11-12, s. 06.
12. Sławiński P., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Wielka Brytania: Do pięciu lat na wyspie”, 2009, 11-12, s. 03.

13. Stopa Z., Kamiński Ł., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Dania: Pięć miesięcy w ośrodku”, 2009, 11-12, ss. 02-03.
14. Zdzieborska M., *Refugee.pl Gazeta Uchodźców*, „Hiszpania: Wysoka cena za azyl”, 2009, 11-12, ss. 04-05.

Akty prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
2. Konwencja wyznaczająca państwo odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o azyl złożonych w jednym z Państw Członkowskich Wspólnot Europejskich, sporządzona w Dublinie dnia 15 czerwca 1990 r. (Dz. U. 2005, nr 24, poz. 194).
3. Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. 1991, nr 119, poz. 515.).
4. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (przyjęta i proklamowana rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217A (III) w dniu 10 grudnia 1948 r.)
5. Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r. (Dz. U. 1991, nr 119, poz. 517).
6. Rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania Państwa Członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl, wniesionego w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela państwa trzeciego (Dziennik Urzędowy L 050, 25/02/2003). – tzw. Rozporządzenie DUBLIN II
7. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. 2003, nr 128, poz. 1175 ze zm.).
8. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2003, nr 128, poz. 1176 ze zm.).
9. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. 1990, nr 78, poz. 462 ze zm.).
10. Ustawa z dnia 16 listopada 1964 r. o Polskim Czerwonym Krzyżu (Dz. U. 1964, nr 41, poz. 276)
11. Ustawa z dnia 29 marca 1963 r. o cudzoziemcach (Dz. U. 1963, Nr 15, poz. 77 ze zm.)
12. Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach (Dz. U. 1997, Nr 114, poz. 739 ze zm.)
13. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie sposobu przeprowadzania kontroli legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2009, nr 207, poz. 1600).
14. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy (Dz. U. 2009, nr 80, poz. 674).

15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 maja 2009 r. w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy (Dz. U. 2009, nr 71, poz. 616).
16. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca (Dz. U. 2009, nr 27, poz. 168).
17. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 maja 2008 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o nadanie statusu uchodźcy (Dz. U. 2008, nr 92, poz. 579).
18. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 września 2007 r. w sprawie utworzenia strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej (Dz. U. 2007, nr 178, poz. 1262).
19. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać strzeżone ośrodki i areszty w celu wydalenia oraz regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia (Dz. U. 2004, nr 190, poz. 1953).
20. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 sierpnia 2003 r. w sprawie wzorów karty pobytu i dokumentów w sprawach cudzoziemców, formularzy wniosków o ich wydanie lub wymianę oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. 2003, nr 150, poz. 1461 ze zm.).
21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 sierpnia 2003 r. w sprawie trybu postępowania organów w postępowaniu w sprawie wydalenia cudzoziemca oraz sposobu odnotowywania w dokumencie podróży wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub decyzji o wydaleniu (Dz. U. 2003, Nr 146, poz. 1427 ze zm.).
22. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie wynagradzania i ryczałtu członków Rady do Spraw Uchodźców (Dz. U. 2008, Nr 215, poz. 1360 ze zm.).
23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 września 2007 r. w sprawie utworzenia strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Kętrzynie (Dz. U. 2007 Nr 187 poz. 1338).
24. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 września 2007 r. w sprawie utworzenia strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców (Dz. U. 2007 Nr 181 poz.1296)
25. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 04 października 2007 r. w sprawie utworzenia strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Białymstoku (Dz. U. 2007 Nr 197 poz. 1434)
26. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 września 2007 r. w sprawie utworzenia strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej (Dz. U. 2007 Nr 178 poz. 1262)
27. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 09 grudnia 2008 r. w sprawie utworzenia strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim (Dz. U. 2008 Nr 225 poz. 1500)

28. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim (Dz. U. 2009 Nr 104 poz. 867)
29. Porozumienie między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji w sprawie współpracy w zakresie dobrowolnych powrotów cudzoziemców opuszczających terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. (MP z 2006 r., Nr 3, poz. 46).
30. Zarządzenie nr 57 Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2010 r. w sprawie nadania statutu Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (MP z 2010 r., Nr 56, poz. 763).
31. Zarządzenie nr 2 Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców z dnia 27 września 2010 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Urzędu do Spraw Cudzoziemców (www.udsc.gov.pl)
32. Zarządzenie nr 45 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 04 kwietnia 1996 r. w sprawie utworzenia ośrodka w Lesznowoli
33. Zarządzenie nr 61 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 września 2007 r. „Wyznaczenie pomieszczeń, w których jest wykonywany areszt w celu wydalenia”, (Dz. Urz. Min. Spraw Wew. I Ad. 2007 Nr 9 poz. 43 ze zmianami)

Źródła internetowe

1. Goślińska M., *Pójdzie w świat, że Katowice nie chcą pomagać*, <http://katowice.gazeta.pl/katowice/1,35019,6201037.html>
2. Góra Kalwaria, *Czy możemy czuć się bezpiecznie w Górze Kalwarii?*, <http://www.gorakalwaria.net/news-czy-mozemy-czuc-sie-bezpiecznie-w-gorze-kalwarii,514.html>
3. Hereta A., *Część Gruzinów przerwała protest głodowy w ośrodku dla uchodźców*, <http://www.dziennikwschodni.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20090819/PODLASKA/480410092>
4. Internetowa Agencja Radiowa, *Drużyna Czeczenii przegrała z gwiazdami brazylijskiego futbolu*, <http://www.psz.pl/tekst-36895/Druzyna-Czeczenii-przegrala-z-gwiazdami-brazylijskiego-futbolu>
5. Internetowa Agencja Radiowa, *Fikcyjne małżeństwo za 15 tysięcy złotych*, <http://prawo.money.pl/aktualnosci/wiadomosci/artykul/fikcyjne;malzenstwo;za;15;tysiecy;zlotych,124,0,378748.html>
6. Internetowa Agencja Radiowa, *Mundial 2018 w Czeczenii?*, <http://www.polskieradio.pl/43/265/Artykul/279777,Mundial-2018-w-Czeczenii>
7. Internetowa Agencja Radiowa, *Ramzan Kadyrow prezydentem Czeczenii, bo Rosja tak chciała*, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/322452,Ramzan-Kadyrow-prezydentem-Czeczeni-bo-Rosja-tak-chciala>
8. Jasion P., *Czy Kaukaz będzie rajem?*, Stosunki Międzynarodowe, <http://www.stosunki.pl/?q=content/czy-kaukaz-b%C4%99dzie-rajem>
9. Klimowicz J., *Raport mniejszości. Nic do nich nie mam, ale...*,

- http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,90711,9003949,Raport_mniejszosci__Nic_do_nich_nie_mam__ale___.html
10. Klimowicz J., *Specjalny program sprawdzi, ile nienawiści jest w internecie*,
http://wyborcza.pl/1,75478,9113379,Specjalny_program_sprawdzi__ile_nienawisci__jest_w.html
 11. Klimowicz J., *Zasiał nienawiść*,
http://wyborcza.pl/1,76842,7093391,Zasial_nienawisc.html
 12. Kurier lubelski, *Biała Podlaska: Piąty dzień protestu Gruzinów*
<http://www.kurierlubelski.pl/aktualnosci/152666,biala-podlaska-piaty-dzien-protestu-gruzinow,id,t.html?cookie=1>
 13. MDZ, *Czeczen dostaje więcej zasiłku niż ty na dwóch etatach*,
<http://www.wspolczesna.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100301/REG20/565322101>
 14. Piedziewicz A., *Są prokuratorskie zarzuty za „Żywoć Czeczena”*,
<http://www.rmfm24.pl/fakty/polska/news-sa-prokuratorskie-zarzuty-za-zywo-czeczena,nId,316132>
 15. Polska Agencja Prasowa, *2 tysiące euro za fikcyjny ślub. W stolicy przybywa „papierowych małżeństw”*,
<http://warszawa.naszemiasto.pl/artykul/811160,2-tysiace-euro-za-fikcyjny-slub-w-stolicy-przybywa,id,t.html>
 16. Polska Agencja Prasowa, *Firma z Abu Dhabi zainwestuje setki milionów dolarów w ... Czeczenii*,
http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/489420,firma_z_abu_dhabi_zainwestuje_setki_milionow_dolarow_w_czeczenii.html
 17. Polska Agencja Prasowa, *Narty w Czeczenii?*,
<http://www.newsweek.pl/narty/artykuly/narty-aktualnosci/narty-w-czeczenii-,68468,1>
 18. Przegląd Sportowy, *Transferowe szaleństwo kaukaskich klubów*,
<http://sport.onet.pl/pilka-nozna/transferowe-szalenstwo-kaukaskich-klubow,1,4207478,wiadomosc.html>
 19. Reszka Paweł P., *Protest gruzińskich uchodźców*
http://lublin.gazeta.pl/lublin/1,48724,6925963,Protest_gruzińskich_uchodzcow.html
 20. RIA Novosti, *Gullit, Romario i Bebeto rozerwali krwawego przywódcę*,
<http://www.tvn24.pl/0,1695269,0,1,gullit--romario-i-bebeto-rozerwali-krwawego-przywodce,wiadomosc.htm>
 21. Sokólska E., *Atak na Czeczenów*,
http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,35235,7089039,Atak_na_Czeczenow.html
 22. Sokólska E., *Chciał usunąć Czeczenów, teraz im pomaga*,
http://wyborcza.pl/1,76842,7113840,Chcial_usunac_Czeczenow__teraz_im_pomaga.html
 23. Sokólska E., *PiS chce wyrzucić uchodźców*,
http://bialystok.gazeta.pl/bialystok/1,35250,7080965,PiS_chce_wyrzucic_uchodzcow.html

24. Stachańczyk P., *Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji na zapytanie nr 4972 w sprawie funkcjonowania ośrodka dla uchodźców w Białej Podlaskiej oraz naruszania prawa przez osoby starające się o status uchodźcy z dnia 06 listopada 2009 r.*,
<http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/ZAPop/04972?OpenDocument>
25. A. Szyłło, *Ludzie Kadyrowa uchodźcami w Polsce*,
http://wyborcza.pl/1,76842,8659472,Ludzie_Kadyrowa_uchodzcami_w_Polsce.html
26. Szymański A., *Uciekają z Kaukazu do Dębaka*, Kurier Południowy,
<http://www.kurierpoludniowy.pl/?wyd=pno&page=artykul&id=6845>
27. Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć <http://www.pomocprawna.org>
28. Cudzoziemcy.PL <http://www.cudzoziemcy.pl>
29. Gazeta Uchodźców, Polska Akcja Humanitarna <http://www.refugee.pl>
30. Komenda Główna Straży Granicznej <http://www.strazgraniczna.pl>
31. Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji <http://www.iom.pl>
32. Ośrodek Studiów Wschodnich <http://www.osw.waw.pl>
33. Policja <http://www.statystyka.policja.pl/>
34. Polska Akcja Humanitarna <http://www.pah.org.pl>
35. Portal Spraw Zagranicznych <http://www.psz.pl>
36. Rada do Spraw Uchodźców <http://www.rada-ds-uchodzcow.gov.pl>
37. Stosunki Międzynarodowe <http://www.stosunki.pl>
38. Urząd do Spraw Cudzoziemców <http://www.udsc.gov.pl>
39. Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców – przedstawicielstwo w Polsce <http://www.unhcr-budapest.org/poland>
40. Encyklopedia PWN <http://encyklopedia.pwn.pl>
41. UNESCO <http://www.unesco.pl>
42. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych <http://www.slownik-online.pl>
- Władysława Kopalińskiego

Materiały niepublikowane

1. Projekt założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach,
http://www.udsc.gov.pl/files/prawo/zalozenia_do_projektow/zalozenia_do_projektu_ustawy_o_cudzoziemcach_na_KSE_15-04-2011.pdf
2. UNHCR, *Postępowanie w sprawie pozbawienia cudzoziemca ochrony na terytorium RP oraz nowelizacja KPA*, materiały szkoleniowe z 07 kwietnia 2011 r., materiały niepublikowane
3. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich [Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości] z dnia 02 marca 2010 r. w sprawach połączonych C-175/0, C-176/08, C-178/08 i C-179/08 Salahadin Abdullah i inni
4. Założenia do projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP oraz ustawy o cudzoziemcach,

Spis używanych skrótów

ABW	– Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
DPS UdSC	– Departament Pomocy Socjalnej Urzędu do Spraw Cudzoziemców
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości
EURODAC	– Europejska Daktyloskopia (European Dactiloscopia) – system identyfikacji odcisków palców azylantów i nielegalnych imigrantów na obszarze Unii Europejskiej
IOM	– Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji
IRO	– Międzynarodowa Organizacja ds. Uchodźców (International Refugee Organization)
MSWiA	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
ONZ	– Organizacja Narodów Zjednoczonych
Rada	– Rada do Spraw Uchodźców
RP	– Rzeczpospolita Polska
SG	– Straż Graniczna
SHAEF	– Biuro Osób Przesiedlonych Naczelnego Dowództwa Alianckich Sił Ekspedycyjnych
Szef Urzędu	– Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców
SODC	– Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców
TZTC	– Tymczasowe Zaświadczenie Tożsamości Cudzoziemca
UdSC	– Urząd do Spraw Cudzoziemców
UE	– Unia Europejska
UNHCR	– Urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNRRA	– Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

Spis rysunków, tabel i wykresów

Rys.1 Wzór TZTC (awers i rewers) wydawanego przez organ przyjmujący wniosek	23
Rys.2 Rozmieszczenie ośrodków oraz strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców na terytorium Polski	33
Rys.3 Budynek ośrodka dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej z placem zabaw i wielofunkcyjnym boiskiem	34
Rys.4 Ekran logowania do systemu „Pobyt”	44
Rys.5 Zakładka jednego z cudzoziemców w systemie „Pobyt” dotycząca postanowień i decyzji jakie zostały wydane dla jego osoby przez odpowiednie organy	45
Tab.1 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 1996-1999	13
Tab.2 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 2000-2002	15
Tab.3 Tabela przedstawiająca liczbę osób, wobec których Prezes Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców / Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał ostateczną decyzję w sprawie nadania statusu uchodźcy w latach 2007-31 marca 2011	27
Tab.4 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców znajdujących się w kolejnej procedurze o nadanie statusu uchodźcy, którzy otrzymali co najmniej jedną ostateczną decyzję o wydaleniu z terytorium RP	41
Tab.5 Liczba cudzoziemców znajdujących się w ośrodkach lub na świadczeniach poza ośrodkiem kwalifikujących się do wydalenia z Polski podległych pod odpowiednie Oddziały Straży Granicznej	42
Tab.6 Dane o osobach, które „zostały” w Polsce w latach 2008-2010	51
Tab.7 Tabela przedstawiająca ilość miejsc jakimi dysponują poszczególne Strzeżone Ośrodki dla Cudzoziemców	52
Tab.8 Tabela przedstawiająca ilość osób zatrudnionych w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców	53
Tab.9 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców jaka łącznie została przyjęta do poszczególnych ośrodków w roku 2009 z wyodrębnieniem najbardziej licznych obywatelstw	54
Tab.10 Tabela przedstawiająca liczbę cudzoziemców jaka łącznie została przyjęta do poszczególnych ośrodków w roku 2010 z wyodrębnieniem najbardziej licznych obywatelstw	54

Tab.11 Tabela przedstawiającą liczbę cudzoziemców wydalonych z terytorium RP z poszczególnych Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców w latach 2009-2010	56
Tab.12 Liczba cudzoziemców zwolnionych ze SODC w latach 2009-2010 ze względów zdrowotnych na podstawie art. 107 ust. 1 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach	58
Wyk.1 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 1996-1999	14
Wyk.2 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 2000-2002	15
Wyk.3 Liczba osób ubiegających się o status uchodźcy w Polsce z podziałem na obywatelstwa w latach 2003-2011	16
Wyk.4 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w miesiącach marzec-maj 2004 r. z wyróżnieniem obywateli Rosji	18
Wyk.5 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy sierpień'07-styczeń'10 z zaznaczeniem udziału procentowego obywateli Rosji	19
Wyk.6 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w roku 2009 z wyróżnieniem obywateli Gruzji	19
Wyk.7 Liczba osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w pierwszej połowie 2010 r. z wyróżnieniem obywateli Gruzji	20
Wyk.8 Liczba osób, wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzje o umorzeniu postępowania o nadanie statusu uchodźcy w RP z powodu niestawienia się na przesłuchanie pomimo otrzymania wezwania	24
Wyk.9 Wykres obrazujący procentowy rozkład decyzji pozytywnych (status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, pobyt tolerowany) wobec decyzji negatywnych (bez decyzji o umorzeniu) wydanych przez Prezesa Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców / Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w latach 2007-21 marca 2011	27
Wyk.10 Wykres obrazujący procentowy rozkład decyzji pozytywnych dla obywateli ROSJI (status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, pobyt tolerowany) wobec decyzji negatywnych (bez decyzji o umorzeniu) wydanych przez Prezesa Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców / Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w latach 2007-31 marca 2011	28
Wyk.11 Średnia liczba cudzoziemców korzystających ze świadczeń poza ośrodkiem w stosunku do wszystkich osób objętych pomocą socjalną Urzędu do Spraw Cudzoziemców w latach 2005-2010	31

Wyk.12	Liczba osób wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców umorzył postępowanie z powodu niedopuszczalności wniosku, gdyż wnioskodawca po otrzymaniu decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy złożył kolejny wniosek oparty na tych samych podstawach _____	43
Wyk.13	Liczba osób wobec których Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzję o pozbawieniu jednej z form ochrony międzynarodowej _____	46
Wyk.14	Liczba osób, które wyjechały w ramach dobrowolnej repatriacji w latach 2007-2010 w porównaniu do liczby osób, które złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w kolejnych latach _____	49
Wyk.15	Liczba osób, których postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zostało umorzone z powodu opuszczenia terytorium RP (art. 42 ust. 1 pkt. 4) _____	50
Wyk.16	Liczba osób, których postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zostało umorzone z powodu opuszczenia ośrodka na okres dłuższy niż 7 dni (art. 42 ust. 1 pkt. 2) _____	50